

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. rugsėjo 14 d.
(OR. en)

12249/22

Tarpinstitucinė byla:
2022/0289 (NLE)

ENER 434
ENV 853
COMPET 690
TRANS 575
CONSOM 220
IND 337
ECOFIN 850
FISC 180

PASIŪLYMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. rugsėjo 14 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretariatui
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 473 final
Dalykas:	Pasiūlymas dėl TARYBOS REGLAMENTO dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 473 final.

Pridedama: COM(2022) 473 final

Briuselis, 2022 09 14
COM(2022) 473 final

2022/0289 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS

dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

2022 m. dujų ir elektros energijos kainos pasiekė rekordinį lygį, o po Rusijos invazijos į Ukrainą sumušė visų laikų rekordus. Per pastaruosius metus elektros energijos kainos Europoje sparčiai augo ir pasiekė gerokai aukštesnį lygį nei pastaraisiais dešimtmečiais. Ši dinamika yra neatsiejamai susijusi su didele dujų kaina, dėl kurios didėja elektros energijos, pagamintos dujomis kūrenamų jėgainių, dažnai reikalingų poreikiui patenkinti, kainos. Praėjusią vasarą, kai pasaulio ekonomika atsigavo sušvelninus COVID-19 apribojimus, kainos pradėjo sparčiai kilti. Vėliau Rusijos invazija į Ukrainą šią padėtį dar pablogino.

Energijos kainos turėtų išlikti didelės dėl rinkoje susidariusio neapibrėžtumo po kelių dujų tiekimo sutrikimų, kuriuos galima paaiškinti tik sąmoningu Rusijos bandymu naudoti energiją kaip politinį ginklą. Dėl tolesnių Rusijos dujų tiekimo į ES sutrikimų artimiausiomis savaitėmis ar mėnesiais gali dar labiau padidėti dujų kainos, o tai turėtų grandininį poveikį elektros energijos kainai, infliacijos lygiui ir jos poveikiui piliečiams, taip pat bendram finansiniam ir makroekonominiam ES stabilumui.

Komisija puikiai supranta, kokį poveikį elektros energijos rinkai daro neapibrėžtumas dėl dujų tiekimo. Visose Europos valstybėse narėse dėl kylančių dujų kainų išaugo elektros energijos kainos, todėl kuras, pagal kurį nustatoma ribinė kaina, dabar yra dujos, o ne anglis. Be to, pastaraisiais mėnesiais elektros energijos gamybos apimtis ES buvo mažesnė nei įprastai, nes padaugėjo elektrinių techninės priežiūros darbų, sumažėjo hidroenergijos gamyba ir buvo uždarytos kai kurios senesnės elektrinės.

Kartu rekordiškai aukšta temperatūra šią vasarą padidino energijos poreikį vėsinimui ir sukėlė papildomą spaudimą elektros energijos gamybai. Taigi, ekstremalios oro sąlygos prisidėjo prie energijos trūkumo ir aukštų energijos kainų ir užkrovė našta vartotojams ir pramonei bei stabdė ekonomikos atsigavimą. Papildomas tiekimo spaudimas energijos ir maisto biržos prekių kainoms didina pasaulinį infliacinį spaudimą ir mažina namų ūkių ir visos ekonomikos perkamąją galią.

Staugus elektros energijos kainų augimas, kurį stebime, daro spaudimą namų ūkiams, mažosioms ir vidutinėms įmonėms bei pramonei ir gali sukelti didesnę socialinę ir ekonominę žalą. Kaip ir praėjusią žiemą, labiausiai nukentėjo pažeidžiami vartotojai ir energijos nepriteklių patiriantys asmenys, tačiau didelės kainos vis labiau veikia ir vidutines pajamas gaunančius namų ūkius bei įmones. Kyla pavojus, kad jie nesugebės apmokėti sąskaitų už

energiją ir turės rinktis, ar mokėti už energiją, ar už kitas būtiniausias prekes, o įmonėms kyla abejonių dėl jų finansinio gyvybingumo ir investicinių planų.

Tokiomis ekonominėmis aplinkybėmis reikia skubiai ir koordinuotai reaguoti ES mastu, kad būtų sušvelninti sunkumai, kuriuos dėl didelių kainų patiria ne tik energijos nepriteklių patiriantys ar pažeidžiami vartotojai, bet ir vidutines pajamas gaunantys namų ūkiai ir įmonės. Nuo 2021 m. liepos mėn. mažmeninės elektros energijos kainos per metus vidutiniškai padidėjo beveik perpus; ypatingas kainų kilimas turėtų tęstis ir prieš kitą šildymo sezoną ir palaipsniui paveikti daugumą vartojimo sutarčių. ES atsakas turi būti kruopščiai ir visapusiškai koordinuojamas. Elektros energija turi būti toliau veiksmingai tiekama Europoje, kad valstybės narės galėtų eksportuoti perteklinę elektros energiją tiems, kam jos labiausiai reikia. Negalima pamiršti energijos vidaus rinkos vaidmens padedant sušvelninti dabartinės energetikos krizės poveikį. ACER atliktas ES didmeninės elektros energijos rinkos struktūros vertinimas¹ parodė, kad 2021 m. tarpvalstybinė prekyba vartotojams atnešė 34 mlrd. EUR naudos ir kartu padėjo sušvelninti kainų svyravimus, taip pat padidino kiekvienos valstybės narės tiekimo saugumą ir atsparumą kainų sukrėtimams.

Taigi Sąjunga susidūrė su ypatinga situacija. Atsižvelgiant į dabartinės precedento neturinčias problemas, reikia nustatyti tinkamas, proporcingas ir laikinas priemones, kurių reikia imtis laikantis solidarumo principo, siekiant pašalinti didelius sunkumus energetikos srityje ir bendromis jėgomis įveikti energetikos krizę.

Todėl Komisija siūlo nedelsiant pradėti taikyti integruotą ir tarpusavyje susijusių priemonių paketą. Šiomis priemonėmis, be kita ko, siekiama sušvelninti didelių elektros energijos kainų poveikį ir apsaugoti vartotojus, kartu išsaugant vidaus rinkos teikiamą naudą ir užtikrinant vienodas sąlygas. Šių tikslų priemonėmis siekiama sprendžiant įvairius dabartinės padėties aspektus, taip papildant ir sustiprinant jų poveikį ir sudarant sąlygas ES bendrai ir koordinuotai reaguoti į krizę. Be to, jos visiškai atitinka 2022 m. kovo 8 d. komunikatą „REPowerEU“: bendri Europos veiksmai įperkamesnei energijai bei saugesnei ir tvaresnei energetikai užtikrinti“ ir 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama kuo greičiau ir ne vėliau kaip 2027 m. panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro.

¹

https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%2520Final%2520Assessment%2520of%2520the%2520EU%2520Wholesale%2520Electricity%2520Market%2520Design.pdf

Labai didelės energijos kainos, kurios šiuo metu taikomos vartotojams, duoda pernelyg didelę finansinę naudą ne tik elektros energijos gamintojams, kurių ribinės sąnaudos mažesnės, bet ir naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektorių įmonėms. Šį pelną visų pirma lėmė palankūs išorės rinkos veiksniai, kuriuos sukėlė Rusijos karas, o ne pačių įmonių papildomos pastangos ar investicijos. Dėl didelių energijos kainų ES namų ūkiai ir įmonės patiria sunkumų, didėja infliacija, o būtinos paramos priemonės didina viešąsias išlaidas. Todėl tikslinga visoje ES sumažinti elektros energijos paklausą, kad būtų sumažintas elektros energijos gamybos naudojant dujas poreikis, taip pat perskirstyti dalį pajamų, kurias dėl šių išskirtinių aplinkybių gauna įvairių energetikos sektorių įmonės, ir taip sumažinti energijos vartotojų ir visos visuomenės patiriamus sunkumus. Toks perskirstymas gali būti vykdomas įvairiomis priemonėmis, atsižvelgiant į sektoriaus aplinkybes, siekiant, kad šios lėšos būtų skiriamos vartotojams arba projektams, kuriais siekiama stiprinti Sąjungos energetinį savarankiškumą, įskaitant galimybę valstybėms narėms solidariai skirti dalį įnašo Sąjungos fondams arba jį panaudoti remiantis valstybių narių susitarimais.

Kelios valstybės narės jau priėmė arba šiuo metu svarsto galimybę priimti perskirstymo priemones. Tačiau tik nacionaliniu lygmeniu priimtose priemonėse gali sudaryti nevienodas sąlygas ES energetikos rinkoje veikiančioms įmonėms. Siekdama sudaryti vienodas sąlygas, Komisija siūlo dvi papildomas priemones, skirtas visam energetikos sektoriui: a) priemonę, kuri laikinai skirta elektros energijos gamintojų pajamoms ir jas mažina, ir b) priemonę, kuria laikinai nustatomas solidarumo įnašas už pelno perviršį iškastinio kuro sektoriuje, kuriam taikomas šis reglamentas. Reglamente siūloma priemonė, kuria mažinamos elektros energijos gamintojų pajamos, siekiama atkartoti rinkos rezultata, kurio gamintojai būtų galėję tikėtis, jei pasaulinės tiekimo grandinės veiktų įprastai, nesant dujų tiekimo sutrikimų, kurie įvyko po invazijos į Ukrainą 2022 m. vasario mėn. Be to, Komisija siūlo laikiną solidarumo įnašą, taikomą naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose veikiančių įmonių pelnui, kuris, palyginti su ankstesniais metais, gerokai padidėjo.

Iš solidarumo įnašo gautas pajamas valstybės narės panaudos paramai namų ūkiams ir įmonėms teikti ir didelių energijos kainų poveikiui mažinti. Iš šios trumpalaikės priemonės gautas pajamas jos taip pat turėtų naudoti energijos vartojimo mažinimo priemonėms finansuoti ir pramonės sektoriams remti, taip dar labiau sustiprindamos Sąjungos energetinį savarankiškumą ilguoju laikotarpiu.

Šiomis laikinosiomis priemonėmis, kuriomis perskirstomas pajamų ir pelno perviršis vartotojams remti, mažesnių sąnaudų energijos gamybos nauda suteikiama vartotojams. Todėl

jomis nedaromas poveikis Europos Komisijos vykdomam darbui, susijusiam su energetikos finansų rinkų likvidumu, ES laikinąja valstybės pagalbos sistema krizės sąlygomis, dujų kainų mažinimu ir ilgalaikiu rinkos modeliu, kaip paskelbta komunikate dėl intervencijų į energijos rinką trumpuoju laikotarpiu ir elektros energijos rinkos modelio tobulinimo ilguoju laikotarpiu, paskelbtame kartu su 2022 m. gegužės 18 d. planu „REPowerEU“, ir jį papildoma. Siūlomu reglamentu išlaikoma elektros energijos vidaus rinkos nauda, susijusi su skirstymo veiksmingumu ir tiekimo saugumu, kartu mažinant elektros energijos poreikį ir didelių dujų kainų poveikį vartotojų sąskaitoms už elektros energiją.

2. EKSTREMALIOSIOS PADĖTIES ELEKTROS ENERGIJOS SEKTORIJE VALDYMO PRIEMONĖ

Elektros energijos poreikio mažinimas

Atsižvelgiant į padidėjusią riziką ateinančiai žiemai ir poreikį sumažinti bendrą elektros energijos paklausą, išsaugoti kuro atsargas elektros energijos gamybai ir imtis tikslinių veiksmų, kad elektros energijos kainos būtų sumažintos brangiausiomis valandomis, siūlomame reglamente solidariai nustatomi du elektros energijos poreikio mažinimo tikslai.

Pagal pirmąjį tikslą valstybės narės turi nustatyti priemones, kuriomis siekiama sumažinti bendrą elektros energijos kiekį, kurį suvartoja visi vartotojai, įskaitant tuos, kurie dar neturi išmaniųjų matavimo sistemų ar prietaisų, leidžiančių jiems koreguoti per dieną suvartojamą elektros energiją. Priemonės turėtų būti pakankamai plataus užmojo ir galėtų apimti, pavyzdžiui, tikslias vartotojų informavimo ir komunikacijos kampanijas. Šiuo atžvilgiu galėtų būti numatyta sukurti visoje Sąjungoje naudotiną taikomąją programą, skirtą vartotojams aktualiai tikslinei informacijai. Be to, siekdama konkrečiai orientuotis į brangiausias elektros energijos vartojimo valandas, kai remiantis dujų kaina paprastai nustatoma ribinė kaina, Komisija siūlo nustatyti privalomą tikslą bent 5 proc. sumažinti bendrą suvartojamos elektros energijos kiekį pasirinktomis didžiausios kainos valandomis, apimant bent 10 proc. kiekvieno mėnesio valandų, kai kainos turėtų būti didžiausios. Dėl šio privalomo tikslo būtų pasirenkamos vidutiniškai 3–4 valandos per darbo dieną, kurios paprastai atitiktų pikinės apkrovos valandas, tačiau taip pat gali apimti valandas, kai numatoma, kad elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių bus nedidelė, o ribinių sąnaudų elektrinių gaminama elektros energija yra būtina poreikiui patenkinti. Dėl to, nustatydamos šias valandas, valstybės narės turi tam tikrą veiksmų laisvę. Privalomas tikslas konkrečiai skirtas vartotojams, kurie gali užtikrinti lankstumą kas valandą teikdami poreikio mažinimo arba poreikio perkėlimo pasiūlymus. Valstybės narės turėtų galėti laisvai

pasirinkti tinkamas priemones poreikio mažinimo tikslams pasiekti ir visų pirma turėtų apsvarstyti ekonomiškai efektyvias ir rinka grindžiamas priemones, pvz., aukcionus arba konkursų sistemas, skirtas paklausos atsakui arba nesuvaldomai elektros energijai. Tai gali būti esamų sistemų išplėtimas arba nacionalinės paskatos plėtoti paklausos atsaką. Tai taip pat gali apimti finansines paskatas arba kompensaciją dalyvaujančioms rinkos šalims tais atvejais, kai mokama už nesuvaldomą papildomą elektros energiją, palyginti su tikėtiniu įprastu suvartojimu per valandą be konkurso. Tokių priemonių nustatymas ir įgyvendinimas neturėtų daryti poveikio valstybės pagalbos taisyklių taikymui.

Remiantis 2022 m. sausio–rugpjūčio mėn. stebėta valandine elektros energijos gamyba, 5 proc. sumažinus elektros energijos poreikį per 10 proc. valandų, kuriomis elektros energijos poreikis yra didžiausias, vidutinis poreikis šiomis valandomis pasiektų pirmųjų nepasirinktų piko valandų lygį. Todėl valandinis suvartojimo profilis taptų tolygesnis. Be to, kadangi didžiausio poreikio valandomis dujos paprastai yra ribinių sąnaudų technologija, dėl šio tikslinio 5 proc. sumažinimo dujų suvartojimas per 4 mėnesių laikotarpį gali sumažėti maždaug 1,2 mlrd. m³. Tai sudaro apie 3,8 proc. per tą patį laikotarpį suvartotų dujų elektros energijai gaminti. Naujausi tyrimai² rodo, kad esant dabartiniam paklausos atsako potencialui, būtų galima pasiekti privalomą tikslą, o tai turėtų teigiamą poveikį elektros energijos kainoms ir sutaupytų dujų kiekiui.

Viršutinė rinkos pajamų riba, taikoma elektros energijos gamybai naudojant mažesnių ribinių sąnaudų technologijas

Antra, siūlomu reglamentu nustatomas metodas, kaip susigrąžinti perteklines pajamas iš gamintojų, kurių ribinės sąnaudos mažesnės, pvz., naudojančių atsinaujinančiuosius energijos išteklius, branduolinę energiją ir lignitą (mažesnių ribinių sąnaudų technologijas), nustatant pajamų už vieną MWh pagamintos elektros energijos *ex post* viršutinę ribą.

Elektros energijos kitos paros rinkos kainas lemia ribinių sąnaudų technologijos, t. y. paskutinės ir brangiausios elektrinės, kurios reikia poreikiui patenkinti, kintamosios išlaidos (ribinė kainodara). Atsižvelgiant į tai, kad elektros energijos kaina kitos paros rinkoje naudojama kaip referencinė kaina, nustatant elektros energijos kainas visais kitais prekybos laikotarpiais, šia priemone sumažinamas maržos nustatymo technologijos (dažniausiai anglimis, šiuo metu dažnai dujomis kūrenamų elektrinių) poveikis kitų gamintojų, kurių

² Paklausos atsako naudos elektros energijos tiekėjams ir vartotojams Europoje 2030 m., siekiant iš esmės panaikinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, kiekybinio įvertinimo tyrimas, „Compass Lexecon“, 2021 m. sausio mėn.; Potencialus paklausos lankstumo indėlis į 2023 m. dujų kiekio mažinimą, DNV, 2022 m. rugsėjo mėn.

ribinės sąnaudos mažesnės, pvz., naudojančių atsinaujinančiuosius energijos išteklius, branduolinę energiją ir lignitą, pajamoms. Ja atkartojami šių technologijų rinkos rezultatai, kurių būtų galima tikėtis, jei pasaulinės tiekimo grandinės veiktų įprastai ir energija nebūtų naudojama kaip ginklu sutrikdant dujų tiekimą.

Laikantis šio solidarumo principu grindžiamo Sąjungos masto požiūrio, didmeninės elektros energijos rinkos veiktų ir vykdytų sandorius taip, kaip ir dabar, taip užtikrinamos, kad pirmiausia būtų parduodama energija tų elektrinių, kurios gamina pigiausiai ir efektyviausiai visoje ES, ir kad valstybės narės prireikus galėtų pasikliauti importu. Taip išsaugoma paskata prireikus naudoti tokias technologijas, kaip anglimis ir dujomis kūrenamos elektrinės, elektros energijos kaupimo įrenginiai ir paklausos atsakas, užtikrinant stabilų elektros energijos sistemos veikimą visą 2022–2023 m. žiemos sezoną.

Rinkos pajamų viršutinės ribos dydis

Šiame reglamente nustatyta viršutinė pajamų riba turėtų būti tokia, kad apimtų daugumą ES mažesnes ribines sąnaudas patiriančių gamintojų ir nepakenktų esamų elektrinių prieinamumui ir pelningumui, taip pat būsiamiems sprendimams investuoti į naują mažesnių ribinių sąnaudų elektros energijos gamybą.

Nors atsitiktiniai trumpalaikiai kainų piko atvejai gali būti laikomi įprastu elektros energijos rinkos ypatumu ir gali būti naudingi kai kuriems investuotojams siekiant susigrąžinti savo investicijas į elektros energijos gamybą, nuo 2022 m. vasario mėn. stebimas itin didelis ir ilgalaikis kainų padidėjimas labai skiriasi nuo įprastos rinkos padėties, kuriai būdingi atsitiktiniai kainų piko atvejai arba ilgalaikiai kainų svyravimai, susiję su ekonomikos ciklais.

Tai visų pirma pasakytina apie sprendimus investuoti į elektros energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų išteklių, kurie yra labai svarbūs siekiant Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų. Todėl, siekiant nepakenkti pelningumo vertinimui priimant sprendimus dėl investicijų, viršutinė riba neturėtų būti žemesnė už rinkos dalyvių lūkesčius dėl vidutinio elektros energijos kainų dydžio tomis valandomis, kuriomis elektros energijos poreikis iki Rusijos invazijos į Ukrainą buvo didžiausias. Pastaraisiais dešimtmečiais vidutinės rinkos kainos lūkesčiai piko valandomis buvo nuolat gerokai mažesni nei 180 EUR/MWh, nepaisant kainų skirtumų Sąjungos regionuose. Be to, 2022 m. sausio–rugpjūčio mėn. stebėtomis kainomis pagrįstas modeliavimas rodo, kad 180 EUR/MWh viršutinės ribos nustatymas būtų stabilizavęs vidutines pajamas, kurios siektų apie 150 EUR/MWh. Šis vidutinių pajamų lygis nuolat viršija dabartines išlygintas energijos

gamybos sąnaudas (angl. LCOE), taikomas mažesnių ribinių sąnaudų technologijoms, kurioms siekiama nustatyti viršutinę pajamų ribą³. Todėl gamintojai, kuriems ji taikoma, gali padengti savo investicijas ir veiklos sąnaudas. Taigi, viršutinė riba neturėtų trukdyti investicijoms į naujus mažesnių ribinių sąnaudų pajėgumus. Todėl Komisija siūlo nustatyti 180 EUR/MWh viršutinę pajamų ribą, kuri apimtų būtina garantinę maržą.

Siekiant išvengti didelio poveikio iš pradžių numatytam projekto pelningumui, viršutinė riba turėtų būti taikoma ne visoms gamybos pajamoms (įskaitant kitus galimus pajamų šaltinius, tokius kaip supirkimo priemoka), o rinkos pajamoms.

Visoje Sąjungoje taikyti vienodą viršutinę pajamų ribą yra būtina siekiant išsaugoti elektros energijos vidaus rinkos veikimą, nes taip būtų toliau užtikrinta kainomis grindžiama elektros energijos gamintojų, naudojančių skirtingas technologijas, visų pirma atsinaujinančiuosius energijos išteklius, konkurencija; Kadangi viršutinė riba bus taikoma pajamoms už vieną MWh pagamintos elektros energijos, kainų nustatymui didmeninėse elektros energijos rinkose tai neturės poveikio. Energija ir toliau bus parduodama atsižvelgiant į elektrinių veiksmingumo lygį, pirmiausia tų elektrinių, kurių ribinės sąnaudos mažesnės, o tarpvalstybinė prekyba elektros energija nebus paveikta.

Valstybės narės turės nustatyti atitinkamas procedūras pajamų perviršiumi iš gamintojų susigrąžinti, nes viršutinė pajamų riba gali būti taikoma tuo metu, kai atsiskaitoma už sandorius, arba, jei tai neįmanoma, vėliau. Tai priklauso nuo skirtingo didmeninių elektros energijos rinkų veikimo skirtingais laikotarpiais ir nuo to, kaip jos organizuojamos valstybėse narėse.

Viršutinės ribos taikymo sritis

Viršutinė rinkos pajamų riba būtų taikoma pajamoms, kurias parduodami elektros energiją gauna visi mažesnes ribines sąnaudas patiriantys gamintojai, kaip apibrėžta reglamente, ir apimtų visus prekybos laikotarpius, neatsižvelgiant į tai, ar prekyba elektros energija vykdoma tarp dviejų šalių (ne biržoje), ar centralizuotose prekyvietėse. Jei viršutinė riba būtų taikoma tik tam tikriems laikotarpiams arba tik biržoms ir kitoms organizuotoms prekyvietėms, mažesnes ribines sąnaudas patiriantys gamintojai galėtų būti skatinami prekiauti elektros energija tais laikotarpiais ir tose prekyvietėse, kuriems priemonė netaikoma. Kita vertus, kaip siūloma, plačiu mastu taikant viršutinę pajamų ribą, išliktų paskatos sudaryti ilgalaikės elektros energijos pirkimo sutartis, kurios yra labai svarbios vartotojams siekiant

³ Energijos sąnaudos, mokesčiai ir valstybės intervencijų poveikis investicijoms: galutinė ataskaita, „Trinomics“, 2020 m. spalio mėn.

apsidrausti nuo kainų svyravimo, taip pat jos yra svarbi investicijų į mažesnių ribinių sąnaudų technologijas, ypač į atsinaujinančiuosius energijos išteklius, skatinimo priemonė. Atsižvelgiant į tai, kad viršutinė pajamų riba kainų nustatymui netrukdo, vartotojai būtų suinteresuoti sudaryti ilgalaikes elektros energijos pirkimo sutartis, pagal kurias jie galėtų tiesiogiai pasinaudoti mažesnėmis nei rinkos kainomis.

Viršutinė pajamų riba bus taikoma vienai pagamintos elektros energijos MWh. Nepriklausomai nuo sutartinės formos, kuria gali būti vykdoma prekyba elektros energija, viršutinė riba turėtų būti taikoma tik gautoms rinkos pajamoms. Tai būtina siekiant išvengti gamintojų, kurie faktiškai negauna naudos iš dabartinių didelių elektros energijos kainų, nes apdraudė savo pajamas nuo svyravimų didmeninėje elektros energijos rinkoje mažesne nei viršutinė riba kaina. Taigi, jei pagal esamus arba būsimus sutartinius įsipareigojimus, pvz., pagal atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutartis ir kitų rūšių elektros energijos pirkimo sutartis arba išankstinius apsidraudimo sandorius, iš elektros energijos gamybos gaunamos rinkos pajamos yra mažesnės už viršutinę ribą, ši riba joms nebūtų taikoma.

Atitinkamų mažesnių ribinių sąnaudų technologijų apibrėžtis

Viršutinė pajamų riba taikoma rinkos pajamoms, gautoms pardavus elektros energiją, pagamintą naudojant technologijas, kurių ribinės sąnaudos yra mažesnės už viršutinę ribą, pvz., vėjo, saulės, geoterminės energijos, branduolinės energijos, biomasės, naftos ir su nafta susijusių produktų, hidroenergijos įrenginių be rezervuaro ir kt.

Tačiau rinkos pajamų viršutinė riba neturėtų būti taikoma technologijoms, kurių kuro gamybos sąnaudos yra tokios, kad pelningumo lygis viršytų viršutinę ribą, nes tai keltų pavojų šiai veiklai ir galiausiai tiekimo saugumui. Taip yra, pavyzdžiui, dujomis kūrenamų ir anglimis kūrenamų elektrinių atveju. Nuo įsiveržimo į Ukrainą gamtinių dujų ir akmens anglių kainos smarkiai padidėjo⁴, todėl elektros energijos gamybos nenuostolinga kaina buvo didesnė už viršutinę ribą. Jei dujomis kūrenamoms ir anglimis kūrenamoms elektrinėms būtų taikoma viršutinė pajamų riba, jos negalėtų padengti savo veiklos išlaidų ir būtų išstumtos iš veiklos.

Atsižvelgiant į komunikate „REPowerEU“ nustatytus tikslus, viršutinės ribos taikymas neturėtų trukdyti paskatoms investuoti į lanksčias gamybos technologijas (pvz., paklauso atsaką ir visų rūšių saugyklas) ir elektros energijos gamybą iš šaltinių, kurie tiesiogiai

⁴ Gamtinių dujų kaina padidėjo virš 200 EUR/MWh, o anglių kaina – virš 300 EUR/MWh.

konkuruoja su gamtinėmis dujomis ir dujomis kūrenamomis elektrinėmis. Todėl viršutinė riba neturėtų būti taikoma biometaną naudojančioms elektrinėms.

Tai būtina siekiant išsaugoti paskatas šioms technologijoms ir gamybos rūšims mažinti dujų suvartojimą, kaip pabrėžiama komunikate „RePowerEU“.

Siekiant išsaugoti paskatas novatoriškų technologijų plėtrai, viršutinė pajamų riba neturėtų būti taikoma parodomiesiems projektams. Praktiškai taip jau yra, nes atlygis už parodomuosius projektus paprastai nustatomas ne rinkoje (pvz., fiksuotosios pajamos iš supirkimo tarifų).

Kai kuriose valstybėse narėse kai kurių gamintojų gaunamoms pajamoms viršutinės ribos jau taikomos pagal valstybės priemones. Šie gamintojai negauna naudos iš pajamų, padidėjusių dėl pastaruosiu metu staiga išaugusių elektros energijos kainų. Todėl esamiems gamintojams, kuriems taikomos tokios rūšies valstybės priemonės, viršutinė riba neturėtų būti taikoma.

Siekiant išvengti pernelyg didelės administracinės naštos ir užtikrinti veiksmingą siūlomos priemonės taikymą, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama netaikyti viršutinės pajamų ribos gamintojams, gaminantiems elektros energiją mažesnės nei 20 kW galios įrenginiuose.

Perskirstymas galutiniams vartotojams

Pajamų perviršis, gautas taikant viršutinę ribą, skiriamas galutiniams elektros energijos vartotojams. Tai apima visus elektros energijos, skirtos savo reikmėms, pirkėjus. Atrinkdamos perskirstymo naudos gavėjus, valstybės narės turėtų kuo labiau orientuotis į galutinius vartotojus – tiek privačius, tiek komercinius, kuriuos labiausiai veikia didelės elektros energijos kainos. Šioje priemonėje nustatytas pajamų perviršio perskirstymas nedaro poveikio SESV 107 ir 108 straipsnių taikymui.

Vartotojų patiriamų sunkumų sprendimas

Galiausiai į šį pasiūlymą įtrauktos pagrindinės nuostatos, skirtos vartotojų patiriamiems sunkumams dėl labai didelių energijos kainų, spręsti. Dabartinė krizė yra iššūkis užtikrinti tinkamą paramą, kad namų ūkių vartotojai ir toliau turėtų galimybę gauti būtiną energiją, kartu nesumažinant paskatų taupyti energiją. Prieš imantis veiksmų pirmiausia reikia visiškai pripažinti namų ūkių, įskaitant vidutines pajamas gaunančius namų ūkius, patiriamus sunkumus ir poreikį taikyti paramos priemones nacionaliniu lygmeniu.

Valstybės narės jau ėmėsi įvairių paramos priemonių, įskaitant priemonių rinkiniu grindžiamas priemones. Šios priemonės, be kita ko, yra tiesioginė parama pajamoms,

mokesčių ir rinkliavų sumažinimas ir lengvatos vartotojų sąskaitoms už energiją, taip pat energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos gamybos vietoje rėmimo priemonės. Valstybės narės taip pat dalyvavo nustatant elektros energijos tiekimo kainas, t. y. nustatė reguliuojamas kainas galutiniams vartotojams.

Visos šios priemonės išliks svarbios. Valstybės narės turėtų turėti galimybę pasirinkti tas, kurios geriausiai atitinka jų nacionalines aplinkybes. Kiek įmanoma, parama vartotojams taip pat turės padėti mažinti poreikį. Tačiau taip pat svarbu pripažinti, kad kai kurie vartotojai jau gali būti priartėję prie minimalaus būtino vartojimo lygio, kuris reikalingas jų gerbūviui užtikrinti.

Komunikate „REPowerEU“: bendri Europos veiksmai įperkamesnei energijai bei saugesnei ir tvaresnei energetikai užtikrinti“⁵ Komisija pateikė gaires dėl valstybės intervencijos taikymo nustatant kainas, rengiant viešąsias intervencijas nustatant elektros energijos tiekimo kainas, užtikrinant, kad jos būtų naudingos vartotojams dabartinės krizės metu ir ilginiui didintų konkurenciją vartotojų naudai. Tačiau pagal Direktyvą (ES) 2019/944 tokios intervencijos nustatant kainas negali būti taikomos mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir negali būti mažesnės už sąnaudas.

Vartotojų teisė pasirinkti energijos tiekėją, kuris jiems pasiūlo geriausią kainą ir paslaugą, yra elektros energijos vidaus rinkos pagrindas. Atsiradusi konkurencija darė spaudimą mažinti kainas ir padidino pasirinkimą, nes vartotojams nebereikėjo pasikliauti rinkoje įsitvirtinusių monopolininkais. Konkurencija ir tiekėjų bei pasiūlymų pasirinkimas taip pat bus svarbi Europos žaliojo kurso įgyvendinimo dalis, nes jie suteikia vartotojams galimybę pasinaudoti elektros energijos vidaus rinkos teikiama nauda ir padeda siekti Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslų.

Kaip išdėstyta Komunikate dėl trumpalaikių rinkos intervencijų ir ilgalaikių elektros energijos rinkos struktūros patobulinimų, Komisija mano, kad dabartinėmis aplinkybėmis galėtų būti priimtina taikyti kainų reguliavimą mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI). Atsižvelgiant į tai, kad ES energetikos teisės aktuose nenumatyta jokia speciali šiems vartotojams skirta sistema, leidus valstybėms narėms per šią krizę taikyti reguliuojamas kainas mažosioms ir vidutinėms įmonėms, joms būtų suteikta dar viena priemonė krizės poveikiui valdyti. Šis požiūris atspindi tai, kad dabartinė padėtis energijos rinkoje, kurioje didmeninės dujų ir elektros energijos kainos yra didelės ir nepastovios, gali riboti konkurenciją ir kenkti MVI

⁵ COM(2022) 108 *final*.

segmento klientams. Tačiau tokia galimybė turėtų išlaikyti paskatą mažinti vartojimą, taigi ji turėtų būti apribota iki 80 proc. jų ankstesnio vartojimo.

Viešosios intervencijos nustatant mažesnes už sąnaudas elektros energijos kainas galėtų būti priemonė kai kurioms valstybėms narėms tiesiogiai sušvelninti krizės poveikį vartotojams. Vis dėlto tokios priemonės taip pat daro didelį poveikį konkurencijos veikimui mažmeninėje rinkoje, inovacijoms ir paskatoms mažinti poreikį. Todėl, net jei tai yra neatidėliotina priemonė, kartu su jomis turi būti taikomos apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrintas nediskriminacinis požiūris į tiekėjus ir paskata mažinti poreikį.

Užtikrinti, kad elektros energijos vidaus rinka suteiktų valstybėms narėms priemonių ir galimybę lanksčiai reaguoti į krizę, yra labai svarbi būtino solidarumo dalis. Tačiau nuspręsti, ar pasinaudoti šiomis galimybėmis, ir toliau turėtų pačios valstybės narės, kurios gali geriausiai nustatyti tokių priemonių veiksmingumą, ypač lyginant su kitomis priemonėmis, ir suderinti jas su poreikiu paramą skirti ten, kur jos labiausiai reikia.

3. SOLIDARUMO ĮNAŠAS

Ne tik elektros energijos gamybos įmonės, bet ir iškastinio kuro sektorius naudojami dėl dabartinės padėties rinkoje itin išaugusiomis kainomis ir gauna pelną, kuris viršija įprastos verslo veiklos rezultatus. Sparčiai didėjančios energijos ir elektros energijos kainos yra didelė našta valdžios institucijoms, vartotojams ir įmonėms, todėl būtina imtis veiksmų, siekiant išvengti pavojaus, jog kainos pasieks netvarų lygį, o tai gali turėti daug didesnių ir žalingų socialinių ir ekonominių padarinių. Į šiuos pokyčius reikia kolektyviai reaguoti Sąjungos lygmeniu. Todėl ES vadovai ir Komisija nusprendė, kad reikia skubiai imtis papildomų priemonių, kad būtų sušvelnintas šių įvykių poveikis ES piliečiams ir ekonominės veiklos vykdytojams ir išvengta dar didesnės krizės.

Siekiant finansiškai paremti priemones, kurios būtinos reaguojant į dabartinę namų ūkių ir įmonių krizę, perviršinį pelną gaunantys subjektai turi solidariai skirti tam tikrą jo dalį.

Šiuo reglamentu nustatomas visose valstybėse narėse taikomas solidarumo įnašas iškastinio kuro pramonei. Šis solidarumo įnašas yra dabartinei padėčiai tinkama išskirtinė ir laikina priemonė, kurią solidariai taikytų valstybės narės, kad sušvelnintų tiesioginį ekonominį sparčiai didėjančių energijos kainų poveikį valdžios institucijų biudžetams, vartotojams ir įmonėms visoje Sąjungoje.

Nustačius laikiną solidarumo įnašą bus užtikrinta, kad šie sektoriai taip pat prisidėtų proporcingai iš krizės gautam pelnui. Be to, įnašo struktūra užtikrins, kad būtų pakankamai

lėšų reikiamoms investicijoms į energetikos pertvarką ir naujas technologijas, be kita ko, ES lygmeniu, finansuoti.

Tuo tikslu šiuo pasiūlymu nustatoma priemonė, kurią sudaro laikinas solidarumo įnašas, grindžiamas apmokestinamu pelno perviršiu, kurį 2022 finansiniais metais gavo tik naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose veikiančios įmonės ir nuolatinės buveinės, ir kuri yra proporcinga ir tinkama dabartinei socialinei ir ekonominei padėčiai. Iš šio įnašo bus finansuojamos priemonės, padedančios sušvelninti dabartinę krizę, laikantis valstybių narių solidarumo principo. Šia priemone bus sudarytos sąlygos perskirstyti išteklius ir finansinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, siekiant sušvelninti nemažėjančių aukštų energijos kainų poveikį, sumažinti energijos vartojimą, remti daug energijos suvartojančius pramonės sektorius, orientuojantis į atsinaujinančiuosius energijos išteklius arba energijos vartojimo efektyvumą, ir plėtoti Sąjungos energetinį savarankiškumą visų valstybių narių naudai. Be to, dėl šiuo metu sutrikusio dujų tiekimo ir dėl to atsiradusio poveikio dujų ir elektros kainoms, didesnio energijos poreikio dėl rekordiškai aukštos vasaros temperatūros, taip pat dėl sumažėjusių tam tikrų elektros energijos gamintojų galimybių yra labai sunku tiekti konkretų produktą (šiuo atveju – energiją). Priemonė padės išsaugoti sklandų vidaus rinkos veikimą ir užtikrinti reikiamą valstybių narių solidarumą. Šioje priemonėje nustatytas pelno perviršio paskirstymas nedaro poveikio SESV 107 ir 108 straipsnių taikymui.

4. SUDERINAMUMAS SU TOJE PAČIOJE POLITIKOS SRITYJE GALIOJANČIOMIS NUOSTATOMIS

Siūloma priemone nustatomos laikinos, proporcingos ir išskirtinės priemonės. Ji papildo esamas atitinkamas ES iniciatyvas ir teisės aktus, taip pat papildo iniciatyvas, kurių Komisija jau ėmėsi reaguodama į dabartinę krizę energijos rinkose. Tai logiškai išplaukia iš esamų iniciatyvų, pavyzdžiui, 2021 m. spalio 13 d. priimto energijos kainų priemonių rinkinio^{6, 7} ir 2022 m. gegužės 18 d. „REPowerEU“ plano, kuriame pateikiamas priemonių, kurias valstybės narės gali naudoti vartotojams remti ir kuriomis papildoma iniciatyva „Sutaupytos dujos – saugu žiemą“, sąrašas.

⁶ 2021 m. spalio 13 d. COM(2021) 660 *final*: Kylančių energijos kainų problemos sprendimas:veiksmų ir paramos priemonių rinkinys.

⁷ COM(2022) 236 *final*.

Be to, siūlomo reglamento energijos poreikio mažinimo elementai padės įgyvendinti neseniai priimtą Dujų laikymo reglamentą (ES) 2022/1032⁸, nes sumažins elektros energijos gamybos iš dujų poreikį ir taip padės valstybėms narėms išsaugoti dujų atsargas, sukauptas vykdant saugyklų užpildymo įpareigojimus, ir užtikrinti tiekimą 2022–2023 m. žiemą.

Valstybės intervencijų taikymo srities išplėtimas atsižvelgiant į reglamente siūlomas priemones yra pagrįstas dabartinės padėties elektros energijos rinkose rimtumu.

Siūloma iniciatyva reaguojama į padidėjusią mažmeninių kainų naštą, kurią jaučia visi elektros energijos vartotojai, taip pat į tai, kad reikia mažinti poreikį ir taupyti dujas šią žiemą dėl Rusijos karo prieš Ukrainą.

Atsižvelgdama į siūlomos iniciatyvos struktūrą, visų pirma į siūlomos rinkos pajamų, gaunamų gaminant elektros energiją naudojant mažesnių ribinių sąnaudų technologijas, viršutinės ribos dydį ir laikiną pobūdį, Komisija mano, kad pasiūlymas atitinka Europos klimato teisės akto tikslus.

5. SUDERINAMUMAS SU KITOMIS SAJUNGOS POLITIKOS SRITIMIS

Pasiūlymas yra išskirtinė priemonė, taikytina ribotą laiką ir deranti su platesniu iniciatyvų rinkiniu, kuriuo siekiama didinti Sąjungos energetinį atsparumą ir mažinti galimų ekstremaliųjų situacijų riziką ar poveikį. Pasiūlymu išlaikomas vidaus rinkos veikimas ir nepažeidžiamas jos vientisumas, nes tarpvalstybinės energijos rinkos yra labai svarbios siekiant užtikrinti tiekimo saugumą esant tiekimo trūkumui. Tai, kad elektros energijos poreikis mažinamas labiau koordinuotai, taip pat atitinka Komisijos žaliojo kurso užmojus ir tuos pačius principus ir tikslus, kurie išdėstyti iniciatyvoje „Sutaupytos dujos – saugu žiemą“. Galiausiai pasiūlymas atitinka vartotojų apsaugos principus, kuriais siekiama užtikrinti prieinamas energijos kainas vartotojams visoje ES.

6. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

Teisinis pagrindas

Šios priemonės teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 122 straipsnio 1 dalis.

⁸ 2022 m. birželio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1032, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2017/1938 ir (EB) Nr. 715/2009, kiek tai susiję su dujų laikymu (OL L 173, 2022 6 30, p. 17).

Dėl šiuo metu sutrikusio dujų tiekimo ir dėl to atsiradusio poveikio dujų ir elektros kainoms, didesnio energijos poreikio dėl rekordiškai didelės temperatūros šią vasarą, taip pat dėl sumažėjusių tam tikrų elektros energijos gamintojų galimybių yra labai sunku tiekti energinius produktus (šiuo atveju – energiją) pagal SESV 122 straipsnį. Sparčiai didėjančios elektros energijos kainos yra didelė našta vartotojams ir įmonėms, ir jei nebus imtasi veiksmų, jos gali pasiekti netvarų lygį, o tai gali turėti reikšmingų platesnio masto socialinių ir ekonominių pasekmių. ES vadovai ir Komisija nusprendė, kad reikia skubiai imtis papildomų priemonių, kad būtų sušvelnintas poveikis ES piliečiams ir geriau pasirengta ateinančiai žiemai.

Laikinosiomis priemonėmis pagal siūlomą reglamentą įgyvendinamas solidarumo energetikos srityje principas ir leidžiama valstybėms narėms laikytis suderinto požiūrio į vartotojų apsaugą nepakenkiant elektros energijos vidaus rinkos veikimui.

Siekiant išvengti didelių vidaus rinkos ir tiekimo grandinių iškraipymų, kurie šią žiemą gali padidinti tiekimo saugumo riziką, labai svarbu, kad visos valstybės narės kuo greičiau solidariai imtųsi bendrų veiksmų. Dabartinė krizė neigiamai paveikė visas valstybes nares, tačiau ne visos jos vienodai finansiškai pajėgios remti vartotojus. Dėl to gali susiklostyti padėtis, kai tam tikros valstybės narės teiks paramą vartotojams, o kitos gali būti nepajėgios sau to leisti arba gali nesiryžti imtis priemonių, galinčių neigiamai paveikti elektros energijos vidaus rinką.

Koordinuotos pastangos sumažinti poreikį ir perskirstyti perteklines pajamas sunkumų patiriantiems vartotojams yra geriausias būdas įveikti šios žiemos problemas. Koordinuodamos poreikio mažinimą, išsaugodamos galimybę prireikus importuoti elektros energiją ir naudodamos perteklines pajamas vartotojams remti, valstybės narės galės geriau remti vartotojus ir įmones, taip sušvelnindamos infliacijos poveikį visai ekonomikai ir didindamos ES vidaus rinkos atsparumą. Koordinuotais veiksmais taip pat būtina prisidėti prie geresnio piliečių ir įmonių mokumo ir taip sušvelninti infliacijos poveikį visai Sąjungos ekonomikai. Visos valstybės narės turėtų dalytis našta ir prisidėti prie bendrų pastangų remti vartotojus, kad nebūtų pažeisti bendrosios rinkos principai.

Nors dujų tiekimo trūkumo poveikis elektros energijos kainoms valstybėse narėse yra skirtingas, visos valstybės narės, siekdamos vienodai sumažinti elektros energijos suvartojimą, turi įsipareigoti taikyti šią priemonę. Koordinuotos ES lygmens pastangos mažinti elektros energijos poreikį visoje ES sumažins bendrą elektros energijos suvartojimą visoje Sąjungoje, o tai lems mažesnes didmenines elektros energijos kainas ir atitinkamai

mažesnes kainas vartotojams. Sumažėjus elektros energijos poreikiui piko valandomis, taip pat sumažės dujomis kūrenamų elektrinių poreikis, nes bendras elektros energijos poreikis sumažės. Toks koordinuotas atsakas padės išnaudoti elektros energijos taupymo potencialą ES, kuris nebūtų toks pat, jei visos valstybės narės nesiimtų koordinuotų veiksmų ES lygmeniu. Visos valstybės narės prisidės prie bendrų pastangų mažinti kainas ir užkirsti kelią tiekimo saugumo rizikai. Kadangi elektros energijos vidaus rinkoje valstybių narių elektros energijos sistemos yra labai integruotos, priemonė galėtų būti veiksminga tik tuo atveju, jei visos valstybės narės prisidės prie poreikio mažinimo.

Be to, solidariai taikydamos vienodą viršutinę pajamų, gaunamų naudojant mažesnių ribinių sąnaudų gamybos technologijas, ribą, valstybės narės gaus pajamų, kuriomis galės finansuoti galutinių elektros energijos vartotojų rėmimo priemones, kartu išsaugodamos kainų signalus Europos rinkose ir tarpvalstybinę prekybą. Taip bus užtikrinta, kad elektros energija Europoje toliau būtų tiekama ten, kur jos labiausiai reikia, o pigiai pagaminta elektros energija būtų eksportuojama į tas valstybes nares, kuriose jos gamyba yra brangesnė. Todėl tokiomis koordinuotomis valstybių narių pastangomis bus įtvirtintas valstybių narių ir Sąjungos piliečių energetinio solidarumo principas.

Dar daugiau, ši priemonė yra suderinama su šiuo metu Europoje taikoma prekybos elektros energija ir elektros energijos kainų nustatymo praktika – taip užtikrinama, kad prekybos ir dalijimosi energija praktika išliktų nepakitusi, kad valstybės narės galėtų toliau pasikliauti importu iš savo kaimynių ir kad tos valstybės narės, kuriose energijos pagaminama mažiau ir kurių gamtos išteklių yra riboti, būtų geriau apsaugotos nuo tiekimo sutrikimo rizikos. Todėl, rengiant siūlomą priemonę, yra pagrįsta remtis SESV 122 straipsnio 1 dalimi.

Itin išaugus kainoms susiklostė tokia padėtis, kai ne tik daugeliui namų ūkių labai sunku apmokėti sąskaitas, bet ir kyla rimtas pavojus ekonomikai. Šiuo metu galiojančioje reguliavimo sistemoje dabartinių problemų mastas nebuvo numatytas, todėl tikslinga leisti valstybės intervencijas į mažosioms bei vidutinėms įmonėms nustatomas mažmenines kainas, taip pat, laikantis tam tikrų sąlygų, leisti intervencijas, dėl kurių namų ūkių ir MVĮ mokėtinos kainos būtų sumažintos tiek, kad nebesiektų energijos tiekėjų sąnaudų.

Tačiau įvairiose valstybėse narėse dujų tiekimo stygiaus poveikis elektros energijos kainoms ir galimybės iš valstybės biudžeto finansuoti paramos priemones skiriasi. Todėl kai kuriose Sąjungos dalyse krizės poveikis yra neproporcingas – vartotojai negali gauti reikiamos energijos, nes tiekėjai pasitraukia iš rinkos. Nesiėmus siūlomų priemonių, kiltų pavojus, kad išteklių šiems vartotojams ir tiekėjams apsaugoti galėtų turėti tik fiskalinio manevravimo

galimybių turinčios valstybės narės, o tai labai iškraipytų vidaus rinką. Siūlomu reglamentu nustatius vienodą įpareigojimą pajamų perviršį panaudoti galutinių vartotojų naudai, iš esmės bus užtikrintos visų valstybių narių galimybės apsaugoti savo vartotojus ir šiuos papildomus išteklius panaudoti tam pačiam tikslui. Teigiamas poveikis energijos kainoms turės teigiamą poveikį susietai ES rinkai, o kartu padės sumažinti infliacijos lygį. Todėl susietoje Sąjungos ekonomikoje nacionalinės priemonės turės teigiamą poveikį ir kitoms valstybėms narėms.

Norint padėti apsaugoti vartotojus ir įmones nuo visoje Sąjungoje sparčiai didėjančių energijos kainų, o kartu užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą ir būtiną valstybių narių solidarumą, reikia, kad valstybės narės ES įmonėms ir nuolatinėms buveinėms, veikiančioms Sąjungos naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, kolektyviai nustatytų bendra sistema reglamentuojamą koordinuotą laikinąjį solidarumo įnašą, grindžiamą 2022 finansiniais metais gautu apmokestinamu pelno perviršiu. Todėl, rengiant siūlomą priemonę, yra pagrįsta remtis SESV 122 straipsnio 1 dalimi. Nustačius solidarumo įnašą, priemonių, kurios turi būti pradėtos taikyti skubios intervencijos į energetikos sektorių kontekste, rinkinys papildomas teisingumo elementu.

Todėl šiuo pasiūlymu užtikrinamas visų valstybių narių pastangų koordinavimas. Jis atspindi energetinio solidarumo principą, kurį Teisingumo Teismas neseniai patvirtino kaip vieną iš pagrindinių ES teisės principų⁹.

Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Planuojamos šios iniciatyvos priemonės visiškai atitinka subsidiarumo principą. Rusijai savo tiekiamas dujas naudojant kaip ginklą, Sąjungos elektros energijos rinkoje atsirado didelis netikrumas ir dėl jo itin padidėjo kainos, todėl reikalingi Sąjungos lygmens veiksmai. Norint žiemos mėnesiais, kai elektros energijos vartojimas ir gamyba naudojant dujas padidės, kuo labiau sumažinti galimų didelių sutrikimų riziką, būtina, kad visoje Sąjungoje solidariai mažinant elektros energijos poreikį būtų laikomasi suderinto požiūrio.

Atsižvelgiant į beprecedentį dujų tiekimo krizės pobūdį ir dujų, kaip pagrindinio technologinio elektros energijos poreikio tenkinimo elemento, vaidmenį, pateisinami ir su elektros energijos rinkomis susiję Sąjungos lygmens veiksmai. Valstybės narės turi turėti galimybę šią žiemą prireikus bet kuriuo metu pasikliauti importu – tai rodo, kokia svarbi elektros energijos vidaus rinkai. Kad didelių kainų krizė netaptų energijos tiekimo saugumo krize, energijos srantai Europoje turi nenutrūkti. Tačiau ji turi būti įperkama ir turėtų būti

⁹ Sprendimas byloje C-848/19 P (*Vokietija prieš Lenkiją*).

sprendžiamas neproporcingo poveikio vartotojų sąskaitoms už elektros energiją klausimas. Kad būtų išsaugotas elektros energijos sistemos veikimas ir tarpvalstybinė prekyba bei investicijos, laikytis bendro požiūrio nustatant viršutinę pajamų, gaunamų naudojant mažesnių ribinių sąnaudų technologijas, ribą, yra pagrįsta, tinkama ir proporcinga.

Kalbant apie elektros energiją, šiuo pasiūlymu nustatomas galutinis rezultatas, kuris turi būti pasiektas imantis priemonių: nustatant poreikio mažinimo priemones bei teisiškai privalomus energijos vartojimo mažinimo įpareigojimus, kai elektros energijos kainos yra didžiausios, ir apribojant pajamas, gaunamas naudojant mažesnių ribinių sąnaudų technologijas. Juo valstybėms narėms kartu suteikiama visiška laisvė pasirinkti veiksmingiausias šių įpareigojimų vykdymo priemones atsižvelgiant į savo nacionalinius ypatumus ir daugiau galimybių kištis į kainų reguliavimą. Konkrečiau:

- sprendžiant elektros energijos poreikio mažinimo klausimą, siūlomame reglamente nustatomi privalomi įgyvendintini tikslai, kartu paliekant valstybėms narėms galimybę pasirinkti šių tikslų įgyvendinimo priemones;
- kalbant apie viršutinę pajamų ribą, kurią taikant būtų finansuojamos vartotojų rėmimo priemonės, siūlomame reglamente nustatoma Sąjungoje taikytina vienoda viršutinė riba. Tačiau valstybės narės išlaiko teisę nustatyti papildomus apribojimus, jei jie yra proporcingi, neiškreipia didmeninių elektros energijos rinkų veikimo, padeda užtikrinti, kad būtų padengtos investicinės sąnaudos, nekeltų pavojaus investavimo signalams ir atitinka Sąjungos teisę. Pajamų perviršis bus naudojamas vartotojams remti, tačiau valstybės narės galės visiškai laisvai pasirinkti priemones, kuriomis būtų užtikrinama, kad pajamų perviršis pasiektų vartotojus;
- kalbant apie viešosios intervencijos į mažmenines kainas priemones, siūlomu reglamentu valstybių narių galimybės imtis tokių priemonių, palyginti su dabartine Sąjungos lygmens teisės aktų sistema, iš tiesų išplečiamos, o tai atitinka subsidiarumo principą.

Dėl iškastinio kuro sektoriui taikomos priemonės pasakytina, kad laikinasis solidarumo įnašas, grindžiamas jį Europos lygmeniu reglamentuojančia sistema, padeda spręsti visose valstybėse narėse kylančią problemą, kuri šiuo metu sprendžiama nevienodai. Pagal bendrą Sąjungos lygmens iniciatyvą šis įnašas kiekvienoje valstybėje narėje privalomai nustatomas tam tikroms įmonėms ir nuolatinėms buveinėms, daugiausia veikiančioms naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose. Šios problemos valstybės narės pačios tinkamai išspręsti negali.

Šiuo reglamentu nustatytas solidarumo įnašas padidins valstybių biudžetų pajamas ir valstybės narės turės galimybę finansuoti priemones, kuriomis siekiama sumažinti vartotojams, visų pirma pažeidžiamiesiems asmenims ir įmonėms, tenkančią didelių energijos

kainų našta. Tačiau tokias priemones nustatė ne kiekviena valstybė narė, o jau priimtų priemonių turinys įvairiose valstybėse narėse skiriasi.

Taigi, nustačius pelno perviršiu grindžiamo privalomo solidarumo įnašo, reglamentuojamo bendra Sąjungos sistema, reikalavimą, visoje Sąjungoje bus užtikrintos pakankamai vienodos sąlygos ir valstybių narių valdžios institucijos galės pasinaudoti iš tokio pelno perviršio gaunamomis pajamomis, kad galėtų geriau spręsti išskirtinio spartaus energijos kainų didėjimo klausimą, dėl kurio visose valstybėse narėse reikia imtis skubių veiksmų. Todėl ES iniciatyva, palyginti su atskirais, nacionaliniu lygmeniu vykdomais veiksmais, suteiktų pridėtinės vertės.

Kadangi dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio šios priemonės tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones.

Proporcingumo principas

Iniciatyva atitinka proporcingumo principą. Atsižvelgiant į SESV 122 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, politikos intervencija atitinka ekonominę padėtį ir yra proporcinga nustatytų problemų mastui bei pobūdžiui ir siekiamiems nustatytiems tikslams.

Atsižvelgiant į precedento neturinčią geopolitinę padėtį ir didelę grėsmę piliečių pragyvenimo galimybėms ir ES ekonomikai, akivaizdžiai būtina imtis koordinuotų veiksmų. Koordinuotos pastangos mažinti bendrą ir piko valandomis suvartojamos elektros energijos kiekį, pajamų, kurias gauna mažesnes ribines sąnaudas patiriantys elektros energijos gamintojai, viršutinės ribos nustatymas ir platesnių galimybių valstybėms narėms įsikišti į mažmeninių kainų nustatymo mechanizmą suteikimas yra tinkamos priemonės siekiant sumažinti dabartinį spaudimą didinti elektros energijos kainas, nuo kurio kenčia vartotojai. Be to, jokių kitų mažiau intervencinių priemonių, kuriomis būtų galima taip veiksmingai pasiekti šį tikslą, negalima numatyti.

Siūlymu nustatyti solidarumo įnašą laikomasi proporcingumo principo, nes juo neviršijama to, kas būtina tikslams pasiekti. Šis įnašas grindžiamas skaičiavimo pagrindu ir norma, kuriais užtikrinama, kad toks įnašas būtų taikomas daliai pelno, be reikalo netrukdamant naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose veikiančioms energetikos įmonėms tokį pelno perviršį panaudoti būsimoms investicijoms ar savo gyvybingumui užtikrinti. Todėl reglamente siūloma norma neviršija trečdaliao apmokestinamojo pelno perviršio po to, kai mokesčio bazei

pritaikomas rezervas. Tačiau siekiant paisyti konkrečių valstybių narių aplinkybių, siūloma norma yra minimali, o valstybės narės gali taikyti didesnę normą, jei mano, kad tai būtina.

Be to, solidarumo įnašas yra laikino pobūdžio, grindžiamas tik 2022 finansiniais metais gautu pelno paviršiumi ir taikomas tik naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektorių pelno paviršiui, atsižvelgiant į nenuspėjamomis aplinkybėmis gautą nenumatytą pelną. Valstybės narės, jau taikančios vidaus rinkliavą arba mokestį, kurio (-ios) norma viršija siūlomą solidarumo įnašo normą, gali, atsižvelgdamos į nacionalinius ypatumus, paskatinusius tokią normą nustatyti, ją toliau taikyti.

Taigi pasiūlymu neviršijama to, kas būtina dabartinėje priemonėje išdėstytiems tikslams pasiekti. Siūlomos priemonės laikomos proporcingomis ir yra kuo labiau grindžiamos esamomis iniciatyvomis, kurias palankiai įvertino valstybės narės.

Priemonės pasirinkimas

Atsižvelgdama į energetikos krizės mastą, jos socialinio, ekonominio ir finansinio poveikio potencialą ir neatidėliotiną poreikį tą poveikį sušvelninti, Komisija mano, kad tikslinga priimti visuotinai, tiesiogiai ir nedelsiant taikomą reglamentą. Taip būtų sukurtas greitas ir vienodas visą Sąjungą apimantis bendradarbiavimo mechanizmas.

7. KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMAS

Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis

Kadangi pasiūlymas politiškai opus ir rengiamas skubos tvarka, kad Taryba galėtų jį priimti laiku, specialios konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis negalėjo būti surengtos.

Tačiau Komisija, norėdama užtikrinti sėkmingą šio reglamento įgyvendinimą, planuoja bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis, visų pirma su daug energijos suvartojančiais pramonės sektoriais.

Atsižvelgiant į laikiną ir skubų priemonių, kuriomis reaguojama į ekstremaliają padėtį, pobūdį, poveikio vertinimo nebuvo galima atlikti.

Pagrindinės teisės

Neigiamo poveikio pagrindinėms teisėms nebuvo nustatyta. Šioje iniciatyvoje siūlomos priemonės neturės poveikio vartotojų, Reglamente (ES) 2017/1938 priskiriamų saugomų vartotojų kategorijai, įskaitant visus namų ūkio vartotojus, teisėms. Be to, į siūlomą reglamentą įtraukiant nuostatą dėl viršutinės pajamų ribos ir nustatant laikinąjį solidarumo

inašą, visapusiškai atsižvelgiama į poreikį apsaugoti teisėtus lūkesčius ir esamas investicijas, todėl šios priemonės nekels pavojaus teisei turėti teisėtai įgytą nuosavybę ir ja naudotis. Ši priemonė suteiks galimybę valstybėms narėms sumažinti riziką, susijusią su dujų trūkumu ir dėl to kylančiomis energijos kainomis, kurie kitu atveju turėtų didelį poveikį ekonomikai ir visuomenei. Užtikrinant, kad tiekėjams, iš kurių reikalaujama parduoti elektros energiją už kainą, kuri yra mažesnė už sąnaudas, būtų atlyginama, užtikrinama, kad iš tokių asmenų nebūtų atimtos jų pagrindinės teisės, kartu nepažeidžiant taikytinų valstybės pagalbos taisyklių.

8. POVEIKIS BIUDŽETUI

Šiam pasiūlymui įgyvendinti papildomų lėšų iš ES biudžeto nereikės.

9. KITI ELEMENTAI

Netaikoma.

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS

dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 122 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) nuo 2021 m. rugsėjo mėn. elektros energijos rinkose vyrauja labai didelės kainos. 2022 m. balandžio mėn. Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (ACER) atliktame ES didmeninės elektros energijos rinkos modelio vertinime¹⁰ nurodyta, kad jas daugiausia lemia didelė dujų, kurios naudojamos elektros energijai gaminti, kaina. Gamtinėmis dujomis kūrenamos elektrinės dažnai reikalingos elektros energijos poreikiui patenkinti tuomet, kai jis yra didžiausias dienos metu arba kai jam patenkinti elektros energijos, pagaminamos naudojant kitas, pavyzdžiui, branduolinės energijos, hidroenergijos ar kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas, kiekio nepakanka. Nuo 2022 m. vasario mėn. aštrėjant Rusijos karinei agresijai prieš Ukrainą, kuri yra Energijos bendrijos susitariančioji šalis, dujų tiekimas smarkiai sumažėjo. Be to, dėl Rusijos invazijos į Ukrainą atsirado netikrumas dėl kitų biržos prekių, kaip antai akmens anglių ir žalios naftos, naudojamų elektros energijos gamybos įrenginiuose, tiekimo. Tai lėmė papildomą smarkų elektros energijos kainų padidėjimą ir nepastovumą;
- (2) pastaruoju metu gerokai sumažėjus iš Rusijos tiekiamų dujų kiekiui ir padažnėjus tiekimo sutrikimams kyla didelė rizika, kad artimiausioje ateityje Rusijos dujų tiekimas gali būti visiškai sustabdytas. Siekdama padidinti Sąjungos energijos tiekimo saugumą, Taryba priėmė Reglamentą (ES) 2022/1369¹¹, kuriame numatoma galimybė šią žiemą gamtinių dujų poreikį savanoriškai sumažinti 15 proc. ir suteikiama galimybė Tarybai paskelbti Sąjungos masto pavojų energijos tiekimo saugumo srityje – tokiu atveju sumažinti dujų poreikį taptų privaloma;
- (3) be to, dėl 2022 m. vasarą vyravusių išskirtinai aukštų temperatūrų padidėjo vėsinimui naudojamos elektros energijos poreikis ir atitinkamai – poreikis gaminti elektros energiją, nors tuo pat metu dėl techninių ir nuo oro sąlygų priklausančių aplinkybių elektros energijos, naudojant tam tikras technologijas, buvo pagaminama gerokai mažiau nei kada nors anksčiau. Tai daugiausia lėmė išskirtinė sausra, dėl kurios i)

¹⁰

https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%2520Final%2520Assessment%2520of%2520the%2520EU%2520Wholesale%2520Electricity%2520Market%2520Design.pdf

¹¹ 2022 m. rugpjūčio 5 d. Reglamentas (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių (OL L 206, 2022 8 8, p. 1).

įvairių valstybių narių branduolinėse elektrinėse trūko aušinimo vandens ir todėl buvo pagaminama nepakankamai elektros energijos, ii) buvo pagamina mažai hidroenergijos ir iii) pagrindinėse upėse nuseko vanduo, o tai turėjo neigiamą poveikį biržos prekių, naudojamų gamyboje kaip kuras, transportavimui. Esant tokiai beprecedentei padėčiai, didelis elektros energijos kiekis buvo nuolat gaminamas gamtinėmis dujomis kūrenamose elektrinėse, o tai turėjo poveikį išskirtinai ir neįprastai didelėms didmeninėms elektros energijos kainoms. Nepaisant kai kuriose valstybėse narėse sumažėjusių gamybos pajėgumų, išvengti tiekimo saugumo incidentų ir sumažinti kainų ES rinkose svyravimą padėjo elektros energijos mainai tarp valstybių narių – taip buvo padidintas kiekvienos valstybės narės atsparumas kainų šuoliams;

- (4) dėl smarkiai padidėjusių kainų didmeninėse elektros energijos rinkose labai padidėjo mažmeninės elektros energijos kainos ir jos, kaip tikimasi, prieš kitą šildymo sezoną palaipsniui paveiks daugumą vartojimo sutarčių. Staigiai padidėjus dujų kainoms ir dėl to atsiradus alternatyviųjų degalų poreikiui taip pat padidėjo kitų biržos prekių, kaip antai naftos ir anglių, kainos;
- (5) dabartinė energetikos krizė neigiamai paveikė visas valstybes nares, nors ir skirtingu mastu. Pašokusios energijos kainos turi didelį poveikį bendrai infliacijai euro zonoje ir lėtina Sąjungos ekonomikos augimą;
- (6) todėl reikia greito ir koordinuoto atsako. Pradėjus taikyti ekstremaliosios padėties valdymo priemonę būtų galima laikinai sumažinti riziką, kad elektros energijos kainos ir galutinių vartotojų išlaidos elektros energijai taps dar sunkiau pakeliamos ir kad valstybės narės priims nekoordinuotas nacionalines priemones, kurios galėtų Sąjungos lygmeniu kelti pavojų tiekimo saugumui ir užkrauti papildomą našą Sąjungos pramonei ir vartotojams. Norint sušvelninti didelių energijos kainų poveikį ir užtikrinti, kad dabartinė krizė nepadarytų ilgalaikės žalos vartotojams ir ekonomikai, kartu išsaugant viešųjų finansų tvarumą, kitą 2022–2023 m. žiemos sezoną reikia solidarių ir koordinuotų valstybių narių pastangų;
- (7) dėl dabartinių dujų tiekimo sutrikimų, sumažėjusių galimybių eksploatuoti tam tikras elektrines ir su tuo susijusio poveikio dujų ir elektros energijos kainoms kyla didelių dujų ir elektros energijos produktų tiekimo sunkumų, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 straipsnio 1 dalyje. Esama didelės rizikos, kad ateinantį žiemos sezoną padėtis galėtų dar labiau pablogėti, jei būtų kitų dujų tiekimo sutrikimų ir šaltą žiemos sezoną dujų ir elektros energijos poreikis padidėtų. Taip dar labiau pablogėjus padėčiai, atsirastų spaudimas dujų ir kitų energetikos biržos prekių kainas dar labiau didinti, o tai turėtų įtakos elektros energijos kainoms;
- (8) norint spręsti staigiai padidėjusių elektros energijos kainų ir jų poveikio namų ūkiams ir pramonei klausimą, reikalingas vieningas ir gerai koordinuotas Sąjungos masto atsakas. Nekoordinuotos nacionalinės priemonės galėtų daryti poveikį energijos vidaus rinkos veikimui, o dėl to labiausiai krizės paveiktose valstybėse narėse galėtų kilti pavojus tiekimo saugumui ir toliau didėti kainos. Todėl, norint išlaikyti ir sustiprinti būtiną valstybių narių solidarumą, labai svarbu užtikrinti elektros energijos vidaus rinkos vientisumą;
- (9) kai kuriose valstybėse narėse Rusijos dujų tiekimo sutrikimo poveikis gali būti jaučiamas stipriau ir dėl to kainos gali padidėti labiau, tačiau prisidėti prie tokio sutrikimo ekonominės žalos mažinimo gali visos valstybės narės, taikydamos tinkamas poreikio mažinimo priemones. Elektros energijos poreikio mažinimas nacionaliniu lygmeniu gali teigiamai Sąjungos mastu paveikti elektros energijos kainas, nes

elektros energijos rinkos yra susietos ir, sutaupius energijos vienoje valstybėje narėje, nauda jaučiama ir kitose valstybėse narėse;

- (10) nekoordinuotai nustačius pajamų, gaunamų iš elektros energijos, kurią gamina mažesnes ribines sąnaudas patiriantys gamintojai, naudojantys, pavyzdžiui, atsinaujinančiuosius išteklius, branduolinę energiją ir lignitą, viršutines ribas, gali būti gerokai iškraipytos Sąjungos gamintojų veiklos sąlygos, nes susietoje elektros energijos rinkoje gamintojai konkuruoja ES mastu. Įsipareigojus taikyti bendrą Sąjungos masto viršutinę pajamų perviršio ribą, tokių iškraipymų bus išvengta. Be to, dėl ribotų finansinių išteklių ne visų valstybių narių parama vartotojams gali būti vienoda, o tuo pat metu kai kurie elektros energijos gamintojai gali ir toliau gauti didelį pajamų perviršį. Solidariai taikydamos vienodą viršutinę pajamų, gaunamų naudojant mažesnių ribinių sąnaudų gamybos technologijas, ribą, valstybės narės gaus pajamų, kuriomis galės finansuoti tokių galutinių elektros energijos vartotojų, kaip namų ūkiai, mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) ir daug energijos suvartojantys pramonės sektoriai, rėmimo priemones, kartu išsaugodamos kainų signalus Europos rinkose ir tarpvalstybinę prekybą;
- (11) atsižvelgiant į itin padidėjusias mažmenines dujų ir elektros energijos kainas, ypač svarbios yra valstybės intervencijos, kuriomis siekiama apsaugoti mažmeninius vartotojus. Tačiau įvairiose valstybėse narėse dujų tiekimo stygiaus poveikis elektros energijos kainoms ir galimybės iš valstybės biudžeto finansuoti paramos priemonės skiriasi. Jei šiuos vartotojus ir tiekėjus galėtų apsaugoti tik kai kurios pakankamai išteklių turinčios valstybės narės, būtų labai iškraipyta vidaus rinka. Vienodas įpareigojimas pajamų perviršį panaudoti galutinių vartotojų naudai sudaro sąlygas visoms valstybėms narėms apsaugoti savo vartotojus. Teigiamas poveikis energijos kainoms turės teigiamą poveikį susietai ES rinkai, o kartu padės sumažinti infliacijos lygį. Todėl susietoje Sąjungos ekonomikoje solidariai taikomos nacionalinės priemonės turės teigiamą poveikį ir kitoms valstybėms narėms;
- (12) priemonė, kurią sudaro iškastinio kuro įmonių, veikiančių naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, solidarumo įnašas yra išskirtinė ir tik laikina priemonė. Dabartinėmis aplinkybėmis atrodo tikslinga imtis Sąjungos lygmens veiksmų, kuriais būtų sušvelnintas tiesioginis ekonominis sparčiai didėjančių energijos kainų poveikis visos Sąjungos valdžios institucijų biudžetams, vartotojams ir įmonėms;
- (13) solidarumo įnašas yra tinkama priemonė pelno perviršio, gauto susiklosčius nenumatytoms aplinkybėms, klausimui spręsti. Tas pelnas nėra panašus į jokią įprastą pelną, kurį šie subjektai būtų gavę arba būtų galėję tikėtis gauti įprastomis aplinkybėmis, jei energijos rinkose nebūtų susiklostę nenuspėjami įvykiai. Todėl nustatant solidarumo įnašą imamasi bendros ir koordinuotos priemonės, kuria, laikantis solidarumo principo, nacionalinėms valdžios institucijoms suteikiama galimybė gauti papildomų pajamų, kad jos galėtų teikti finansinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kuriuos labai paveikė sparčiai didėjančios energijos kainos, kartu užtikrinant vienodas sąlygas visoje Sąjungoje ir vidaus rinkoje. Ši priemonė turėtų būti taikoma lygiagrečiai su įprastais pelno mokesčiais, kuriais kiekviena valstybė narė apmokestina atitinkamas įmones;
- (14) kad būtų užtikrintas nuoseklumas visose energetikos politikos srityse, priemonės turėtų būti tarpusavyje susijusios ir viena kitą stiprinti. Galimybę tikslingai remti vartotojus turėtų turėti visos valstybės narės, pasinaudodamos pajamų perviršiu, gaunamu taikant rinkos pajamų iš mažesnių ribinių sąnaudų elektros energijos gamybos, viršutinę ribą, mažindamos elektros energijos poreikį, nes tai padeda mažinti

energijos kainas, ir pasinaudodamos pajamomis, gaunamomis iš solidarumo įnašo, taikomo iškastinio kuro įmonėms, veikiančioms naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose. Be to, mažesnis poreikis turėtų turėti teigiamą poveikį mažinant tiekimo saugumui kylančią riziką – tai atitinka Direktyvos (ES) 2019/944 tikslus;

- (15) todėl valstybės narės turėtų stengtis sumažinti visų vartotojų, įskaitant tuos, kurie dar neturi išmaniųjų apskaitos sistemų ar prietaisų, leidžiančių jiems stebėti savo suvartojimą tam tikromis paros valandomis, visą bendrą suvartojamos elektros energijos kiekį;
- (16) kad išsaugotų elektros energijos gamybai skirtas kuro atsargas ir sutelktų dėmesį į brangiausios elektros energijos vartojimo valandas, kai elektros energijos gamyba naudojant dujas daro itin didelį poveikį ribinei kainai, kiekviena valstybė narė turėtų nustatyti didžiausios kainos valandomis sumažinti savo bendrą suvartojamos elektros energijos kiekį;
- (17) atsižvelgiant į įprastą elektros energijos vartojimo piko valandomis profilį matyti, jog nustačius didžiausios kainos valandomis privalomą 5 proc. tikslą būtų užtikrinta, kad valstybės narės labiau sutelktų dėmesį į vartotojus, kurie gali būti lankstesni, teikdamos valandinio poreikio mažinimo pasiūlymus, be kita ko, per telkėjus. Todėl elektros energijos poreikį pasirinktomis valandomis aktyviai sumažinus bent 5 proc., turėtų sumažėti dujų suvartojimas ir būtų galima sklandžiau paskirstyti poreikį įvairiomis valandomis, o tai turėtų įtakos valandinėms rinkos kainoms;
- (18) valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė tinkamas poreikio mažinimo tikslų įgyvendinimo priemonės pasirinkti savo nuožiūra, kad jos galėtų atsižvelgti į nacionalinius ypatumus. Rengdamos elektros energijos poreikio mažinimo priemones, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tokios priemonės būtų parengtos taip, kad nepakenktų Sąjungos elektrifikacijos tikslams, nustatytiems Komunikate „Neutralaus poveikio klimatui ekonomikos stimuliavimas: ES energetikos sistemos integravimo strategija“. Elektrifikacija yra labai svarbi mažinant ES priklausomybę nuo iškastinio kuro ir užtikrinant ilgalaikį strateginį Europos Sąjungos savarankiškumą, nes taip gali būti apribotas šios energetikos krizės mastas ir užkirstas kelias būsimai energetikos krizei. Bendro suvartojamos elektros energijos kiekio mažinimo priemonės galėtų apimti nacionalines informuotumo didinimo kampanijas, tikslinės informacijos apie prognozuojamą padėtį elektros energijos sistemoje skelbimą, reguliavimo priemones, kuriomis ribojamas nebūtiniausias energijos vartojimas, ir tikslines paskatas mažinti elektros energijos suvartojimą;
- (19) nustatydamas tinkamas poreikio mažinimo didžiausios kainos valandomis priemones, valstybės narės visų pirma turėtų apsvarstyti rinka grindžiamas priemones, tokias kaip aukcionai arba konkursų sistemos, kuriomis galėtų ekonomiškai efektyviai skatinti mažinti suvartojimą. Kad priemonės būtų įgyvendinamos efektyviai ir greitai, valstybės narės galėtų pasinaudoti esamomis iniciatyvomis ir išplėsti esamas sistemas, kurios padėtų plėtoti paklausos atsaką. Jei, be numatomo įprasto vartojimo, būtų akivaizdžiai sumažintas ir poreikis, į nacionalinio lygmens priemones galėtų būti įtrauktos ir finansinės paskatos arba kompensacijos paveiktiems rinkos dalyviams;
- (20) kad padėtų valstybėms narėms, vykdančioms šiame reglamente nustatytą būtino poreikio mažinimo reikalavimą, ir teiktų joms gaires, Komisija turėtų sudaryti palankesnes sąlygas valstybėms narėms dalytis geriausia patirtimi;

- (21) atsižvelgiant į išskirtinį ir staigų elektros energijos kainų padidėjimą ir neišvengiamą pavojų, kad jos toliau didės, būtina, kad valstybės narės nedelsdamos nustatytų priemones, skirtas bendram suvartojamos elektros energijos kiekiui mažinti – taip būtų sudarytos palankesnės sąlygos sparčiai mažinti kainas ir kuo labiau sumažinti iškastinio kuro naudojimą;
- (22) kitos paros didmeninėje rinkoje pirmiausia parduodama energija tų elektrinių, kurios gamina pigiausiai, tačiau kainą, kuri mokama visiems rinkos dalyviams, nustato paskutinė elektrinė, kurios pagamintos energijos reikia poreikiui patenkinti, t. y. ta, kurios ribinės sąnaudos pasibaigiant prekybai yra didžiausios. Pastaruoju metu padidėjus dujų ir akmens anglių kainoms, išskirtinai ir ilgam padidėjo kainos, nurodomos kitos paros didmeninėje rinkoje teikiamuose dujomis ir anglimis kūrenamų elektros energijos gamybos įrenginių pasiūlymuose. Dėl to visoje Sąjungoje savo ruožtu itin padidėjo kainos kitos paros rinkoje, nes joje dažnai dalyvauja elektrinės, kurių ribinės sąnaudos, reikalingos elektros energijos poreikiui patenkinti, yra didžiausios;
- (23) atsižvelgiant į tai, kad kitos paros rinkos kaina naudojama kaip referencinė kaina kitose didmeninėse elektros energijos rinkose ir kad visiems rinkos dalyviams mokama galutinė kaina, technologijų, kurių ribinės sąnaudos yra gerokai mažesnės, naudotojų pajamos nuo Rusijos įsiveržimo į Ukrainą 2022 m. vasario mėn. buvo nuolat aukštos ir gerokai viršijo jų lūkesčius tuo metu, kai buvo priimtas sprendimas investuoti;
- (24) susiklosčius aplinkybėms, kuriomis vartotojai turi mokėti itin dideles kainas, kurios taip pat kenkia Sąjungos ekonomikai, būtina laikinai apriboti išskirtines gamintojų, kurių ribinės sąnaudos yra mažesnės, rinkos pajamas, nustatant tokių rinkos pajamų, gaunamų pardavus elektros energiją Sąjungoje, viršutinę ribą;
- (25) viršutinė pajamų riba turėtų būti tokio lygio, kad nekeltų pavojaus gamintojų, kuriems ji taikoma, įskaitant atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojus, galimybei susigrąžinti savo investicijas ir veiklos išlaidas ir užtikrintų bei skatintų būsimas investicijas į pajėgumus, kurių reikia kuriant nuo iškastinio kuro nepriklausomą ir patikimą elektros energijos sistemą. Visoje Sąjungoje taikyti vienodą viršutinę pajamų ribą yra būtina siekiant išsaugoti elektros energijos vidaus rinkos veikimą, nes taip būtų išlaikyta kainomis grindžiama elektros energijos gamintojų, naudojančių skirtingas technologijas, visų pirma atsinaujinančiuosius energijos išteklius, konkurencija;
- (26) nors kartkartėmis trumpam smarkiai pakilusios kainos gali būti laikomos įprastu elektros energijos rinkos ypatumu ir gali būti naudingos kai kuriems investuotojams siekiant susigrąžinti savo investicijas į gamybą, nuo 2022 m. vasario mėn. stebimas itin didelis ir ilgalaikis kainų didėjimas nuo įprastos rinkos padėties, kuriai būdingi atsitiktiniai smarkūs kainų šuoliai, labai skiriasi. Todėl viršutinė riba neturėtų būti žemesnė už pagrįstus rinkos dalyvių lūkesčius atitinkantį vidutinį elektros energijos kainų lygį, buvusį tomis valandomis, kuriomis elektros energijos poreikis prieš Rusijai įsiveržiant į Ukrainą buvo didžiausias. Pastaraisiais dešimtmečiais ir iki 2022 m. vasario mėn. visos Sąjungos didmeninėje elektros energijos rinkoje vidutinės didžiausios kainos, atitinkančios tikslingus nuolatinius lūkesčius, buvo mažesnės nei 180 EUR už MWh, nepaisant jų skirtumų įvairiuose Sąjungos regionuose. Kadangi pradinis rinkos dalyvių sprendimas investuoti buvo priimtas remiantis lūkesčiu, kad kainos vidutiniškai bus mažesnės už kainas piko valandomis, nustatant 180 EUR už MWh viršutinę ribą tie pradiniai rinkos lūkesčiai gerokai viršijami. Paliekant kainos

maržą, kurios investuotojai galėjo pagrįstai tikėtis, būtina užtikrinti, kad pajamų viršutinė riba nedarytų neigiamo poveikio iš pradžių įvertintam investicijų pelningumui;

- (27) be to, 180 EUR už MWh viršutinė riba, įskaitant pagrįstą maržą, yra nuosekliai aukštesnė už dabartinės išlygintas energijos gamybos naudojant visas atitinkamas gamybos technologijas sąnaudas, todėl gamintojai, kuriems ji taikoma, gali padengti savo investicijas ir veiklos sąnaudas. Atsižvelgiant į tai, kad taikant šiame pasiūlyme pasirinktą apskaičiavimo metodą išlieka didelis pagrįstų išlygintų energijos gamybos sąnaudų ir viršutinės pajamų ribos skirtumas, negalima tikėtis, kad taikant viršutinę ribą sumažės investicijos į naujus mažesnių ribinių sąnaudų pajėgumus;
- (28) siekiant išvengti didelio poveikio iš pradžių numatytam projekto pelningumui, viršutinė riba turėtų būti taikoma ne visoms gamybos pajamoms (įskaitant kitus galimus pajamų šaltinius, tokius kaip supirkimo priemoka), o rinkos pajamoms. Nepriklausomai nuo sutartinės formos, kuria gali būti vykdoma prekyba elektros energija, viršutinė riba turėtų būti taikoma tik gautoms rinkos pajamoms. Tai būtina siekiant išvengti žalos gamintojams, kurie faktiškai negauna naudos iš dabartinių didelių elektros energijos kainų, nes apdraudė savo pajamas nuo svyravimų didmeninėje elektros energijos rinkoje. Taigi, jei pagal esamus arba būsimus sutartinius įsipareigojimus, pavyzdžiui, pagal atsinaujinančiųjų išteklių energijos pirkimo sutartis ir kitų rūšių elektros energijos pirkimo sutartis arba išankstinius apsidraudimo sandorius, gaminant elektros energiją gaunamos rinkos pajamos nesiekia viršutinės ribos, jos į šios ribos taikymo sritį nepatektų;
- (29) todėl priemonė, kuria nustatoma viršutinė pajamų riba, neturėtų atgrasyti rinkos dalyvių taip, kad jie nenorėtų sudaryti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutarčių. Atsižvelgdamos į tiesioginę naudą, kurią tokios sutartys teikia galutiniams vartotojams, valstybės narės turėtų toliau jas skatinti, pasinaudodamos 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos rekomendacija dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims, taip pat šios rekomendacijos priede pateiktų gairių II skyriuje aprašyta praktika;
- (30) visoje Sąjungoje taikyti vienodą viršutinę pajamų ribą yra būtina siekiant išsaugoti elektros energijos vidaus rinkos veikimą, nes taip visoje Sąjungoje būtų išlaikyta kainomis grindžiama elektros energijos gamintojų, naudojančių skirtingas technologijas, visų pirma atsinaujinančiuosius energijos išteklius, tarpusavio konkurencija;
- (31) pajamų viršutinės ribos taikymas tuo metu, kai atsiskaitoma už sandorius, gali būti efektyvesnis, tačiau tai ne visada gali būti įmanoma, pavyzdžiui, dėl skirtingo didmeninių elektros energijos rinkų organizavimo valstybėse narėse ir skirtingų laikotarpių. Kad galėtų atsižvelgti į nacionalinius ypatumus ir palengvinti viršutinės pajamų ribos taikymą nacionaliniu lygmeniu, valstybės narės turėtų turėti galimybę savo nuožiūra nuspręsti, ar ją taikyti tada, kai atsiskaitoma už elektros energijos mainus, ar vėliau;
- (32) elektros energijos gamybos įrenginių gamybos rūšių derinys ir sąnaudų struktūra valstybėse narėse labai skiriasi, todėl joms turėtų būti palikta galimybė gamintojų pajamas dar labiau apriboti, jei tokios priemonės suderinamos su Sąjungos teise;

- (33) viršutinė pajamų riba turėtų būti taikoma technologijoms, kurių ribinės sąnaudos yra mažesnės už viršutinę ribą, pavyzdžiui, vėjo, saulės ar branduolinės energijos technologijoms;
- (34) viršutinė riba neturėtų būti taikoma technologijoms, kurių ribinės sąnaudos yra didelės ir susijusios su kuro, reikalingo elektros energijai gaminti, išteklių kaina, pavyzdžiui, dujomis ir anglimis kūrenamoms elektrinėms, nes jų eksploatavimo sąnaudos gerokai viršytų viršutinę ribą ir ją taikant kiltų pavojus tų technologijų ekonominiam gyvybingumui. Siekiant toliau skatinti bendrai mažinti dujų vartojimą, viršutinė pajamų riba taip pat neturėtų būti taikoma technologijoms, kurios tiesiogiai konkuruoja su dujomis kūrenamomis elektrinėmis, kad suteiktų lankstumo elektros energijos sistemai, ir teikia pasiūlymus elektros energijos rinkoje remdamosi tokiais savo alternatyviesiomis sąnaudomis, kaip paklausos atsako ir kaupimo;
- (35) kad nebūtų pakenkta esamų dujomis kūrenamų elektrinių pertvarkai pagal plano „REPowerEU“ tikslus, viršutinė pajamų riba neturėtų būti taikoma technologijoms, kuriose naudojamas gamtines dujas pakeičiantis kuras, pavyzdžiui, biometanas;
- (36) siekiant išsaugoti paskatas novatoriškų technologijų plėtrai, pajamų viršutinė riba neturėtų būti taikoma parodomiesiems projektams;
- (37) kai kuriose valstybėse narėse kai kurių gamintojų gaunamoms pajamoms viršutinės ribos jau taikomos pagal tokias valstybės priemones, kaip supirkimo tarifai ir abipusiai sandoriai dėl skirtumų. Šie gamintojai negauna naudos iš pajamų, padidėjusių dėl pastaruoju metu staiga išaugusių elektros energijos kainų. Todėl esamiems gamintojams, kuriems taikomos tokios rūšies valstybės priemonės, viršutinė pajamų riba neturėtų būti taikoma. Visos naujos priemonės turėtų atitikti vidaus rinkos principus, jomis neturi būti ribojama tarpvalstybinė prekyba ir dėl jų neturi padidėti dujų vartojimas;
- (38) atsižvelgiant į tai, kad dėl aplinkybių, susijusių su kai kurių valstybių narių priklausomybe nuo elektros energijos importo iš kitų šalių, ne visos valstybės narės, taikydamos viršutinę pajamų ribą, gali vienodai remti savo galutinius vartotojus, būtina, kad valstybės narės, kurių grynasis elektros energijos importas yra ne mažesnis kaip 100 proc., turėtų galimybę pasinaudoti solidararaus dalijimosi pajamų perviršiu su pagrindine eksportuojančiąja šalimi susitarimais. Be to, visų pirma skatinama, kad tokiais solidarumo susitarimais būtų atsižvelgiama į nesubalansuotus prekybos santykius;
- (39) elektros energijos sektoriaus ir iškastinio kuro sektoriaus verslo ir prekybos praktika, taip pat reguliavimo sistemos labai skiriasi. Kadangi nustatant viršutinę ribą siekiama panašių rinkos rezultatų į tuos, kurių gamintojai būtų galėję tikėtis, jei nuo 2022 m. vasario mėn. dujų tiekimas nebūtų pradėjęs trukti ir pasaulinės tiekimo grandinės būtų veikusios įprastai, būtina, kad elektros energijos gamintojams skirta priemonė būtų taikoma pajamoms, gaunamoms iš elektros energijos gamybos. Kita vertus, kadangi nustatant laikinąjį solidarumo įnašą dėmesys sutelkiamas į naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose veikiančių įmonių pelningumą, kuris, palyginti su ankstesniais metais, gerokai padidėjo, būtina, kad ši priemonė būtų taikoma jų pelnui;
- (40) valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pajamų perviršis, gaunamas taikant viršutinę elektros energijos kainos ribą, būtų perduotas galutiniams elektros energijos vartotojams ir taip būtų sušvelnintas itin didelių elektros energijos kainų poveikis. Pajamų perviršis turėtų būti skiriamas vartotojams, įskaitant namų ūkius ir įmones, kuriems didelės elektros energijos kainos daro ypač didelį poveikį. Jei nebus imtasi

siūlomų priemonių, yra rizika, kad tik turtingesnės valstybės narės turės išteklių savo vartotojams apsaugoti, o tai labai iškraipys vidaus rinką;

- (41) pajamos iš viršutinės ribos padės valstybėms narėms finansuoti tokias priemones kaip pajamų perskirstymas, sąskaitų nuolaidos, kompensacijos tiekėjams už tiekimą mažesne nei sąnaudos kaina, taip pat investicijos, kurios padėtų struktūriškai sumažinti vartojimą, visų pirma elektros energijos, pagamintos naudojant iškastinio kuro išteklius. Kai parama teikiama ne namų ūkių vartotojams, jie turėtų siekti investuoti į priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas, įskaitant atsinaujinančiųjų išteklių energiją, pavyzdžiui, sudarydami elektros energijos pirkimo sutartį arba tiesiogiai investuodami į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą, arba investuoti į energijos vartojimo efektyvinimą;
- (42) viešosios intervencijos į elektros energijos tiekimo kainų nustatymą iš esmės yra rinką iškraipanti priemonė. Todėl tokios intervencijos gali būti vykdomos tik kaip su viešąja paslauga susiję įsipareigojimai ir joms taikomos konkrečios sąlygos. Šiuo metu pagal Direktyvą (ES) 2019/944 reguliuojamas kainas galima taikyti namų ūkiams ir labai mažoms įmonėms, be to, energijos nepriteklių patiriantiems ir pažeidžiamiems vartotojams jos gali būti ir mažesnės už sąnaudas. Tačiau, atsižvelgiant į dabartinį išskirtinį elektros energijos kainų kilimą, galimų priemonių, kurias valstybės narės gali taikyti siekdamos remti vartotojus, rinkinys turėtų būti laikinai išplėstas, suteikiant galimybę taikyti reguliuojamas kainas MVI ir leidžiant taikyti reguliuojamas kainas, kurios yra mažesnės už sąnaudas. Tokios išplėstinės priemonės galėtų būti finansuojamos iš pajamų viršutinės ribos;
- (43) svarbu, kad tais atvejais, kai reguliuojamos mažmeninės kainos yra mažesnės už sąnaudas, jomis nebūtų diskriminuojami tiekėjai ar užkraunamos jiems nesąžiningos išlaidos. Todėl, nedarant poveikio valstybės pagalbos taisyklių taikymui, tiekėjams turėtų būti teisingai kompensuojamos jų patiriamos tiekimo reguliuojamomis kainomis išlaidos. Dėl mažesnių už sąnaudas reguliuojamų kainų patiriamos išlaidos turėtų būti finansuojamos iš pajamų, gautų taikant viršutinę pajamų ribą. Siekiant užtikrinti, kad dėl šios priemonės nepadidėtų elektros energijos paklausa, bet būtų patenkinti vartotojų energijos poreikiai, mažesnės už sąnaudas reguliuojamos kainos turėtų būti taikomos tik ribotam suvartojamos energijos kiekiui;
- (44) ES įmonių ir nuolatinių buveinių, kurių ne mažiau kaip 75 proc. apyvartos sudaro apyvarta naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, pelnas smarkiai išaugo dėl staigių ir nenuspėjamų karo aplinkybių, sumažėjusios energijos pasiūlos ir dėl energijos poreikio, išaugusio dėl rekordiškai aukštų temperatūrų;
- (45) laikinasis solidarumo įnašas turėtų veikti kaip perskirstymo priemonė siekiant užtikrinti, kad atitinkamos įmonės, kurios dėl nenumatytų aplinkybių gavo pelno perviršį, proporcingai prisidėtų prie energetikos krizės mažinimo vidaus rinkoje;
- (46) laikinojo solidarumo įnašo apskaičiavimo pagrindas yra įmonių ir nuolatinių buveinių, mokesčių tikslais įsisteigusių ES ir veikiančių naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, 2022 m. sausio 1 d. arba vėliau prasidedančių finansinių metų apmokestinamasis pelnas, kaip nustatyta dvišalėse sutartyse arba valstybių narių nacionaliniuose mokesčių įstatymuose. Valstybės narės, kurios apmokestina tik paskirstytą įmonių pelną, turėtų taikyti laikinąjį solidarumo įnašą apskaičiuotam pelnui, neatsižvelgdamos į jo paskirstymą. Finansiniai metai nustatomi pagal valstybių narių nacionalinės teisės aktuose nustatytas taisykles;

- (47) solidarumo įnašas turėtų būti mokamas tik 2022 m. nuo pelno, daugiau kaip 20 proc. viršijančio vidutinį apmokestinamąjį pelną per trejus finansinius metus, prasidedančius 2019 m. sausio 1 d. arba vėliau;
- (48) tokiu požiūriu užtikrinama, kad dalį pelno maržos, kuri susidarė ne dėl nenuspėjamų pokyčių energijos rinkose prasidėjus neteisėtam karui Ukrainoje, atitinkamos įmonės ir nuolatinės buveinės galėtų panaudoti būsimoms investicijoms ar jų finansiniam stabilumui dabartinės energetikos krizės metu užtikrinti, be kita ko, energijai imlioje pramonėje. Šis skaičiavimo bazės nustatymo metodas užtikrina, kad solidarumo įnašas įvairiose valstybėse narėse būtų proporcingas. Kartu šis minimalios normos nustatymo metodas užtikrina, kad solidarumo įnašas būtų teisingas ir proporcingas. Valstybėms narėms paliekama laisvė taikyti didesnę normą, jei jos jau nustatė solidarumo įnašą, rinkliavą arba mokestį už energetikos įmonių, kurioms taikomas šis reglamentas, apmokestinamojo pelno perviršį, kuri viršytų šią 33 proc. normą, prieš įsigaliojant šiam reglamentui. Tai leidžia tokioms valstybėms narėms išlaikyti pageidaujamą normą, kurią jos laiko priimtina ir tinkama pagal savo nacionalinės teisės sistemas;
- (49) solidarumo įnašas turėtų būti naudojamas: i) finansinės paramos galutiniams energijos vartotojams, ypač pažeidžiamiems namų ūkiams, priemonėms, kuriomis siekiama sušvelninti didelių energijos kainų poveikį; ii) finansinės paramos priemonėms, skirtoms padėti mažinti energijos suvartojimą; iii) finansinės paramos priemonėms daug energijos suvartojančių pramonės sektorių įmonėms remti; iv) finansinės paramos priemonėms, kuriomis siekiama plėtoti Sąjungos energetinį savarankiškumą. Valstybėms narėms taip pat turėtų būti suteikta galimybė dalį pajamų, gautų iš laikinojo solidarumo įnašo, skirti bendram finansavimui;
- (50) pajamų naudojimas šiais tikslais atspindi išskirtinį solidarumo įnašo, kaip priemonės, kuria siekiama sumažinti ir sušvelninti žalingą energetikos krizės poveikį namų ūkiams ir įmonėms visoje Sąjungoje, pobūdį siekiant apsaugoti bendrąją rinką ir užkirsti kelią tolesnio susiskaidymo rizikai. Sparčiai didėjančios energijos kainos daro poveikį visoms valstybėms narėms. Tačiau dėl energijos rūšių derinio skirtumų poveikis įvairioms valstybėms narėms nevienodas ir jų finansinės galimybės imtis reikiamų priemonių pažeidžiamiems namų ūkiams ir įmonėms apsaugoti taip pat nevienodos. Be europinės priemonės, kaip antai solidarumo įnašo, kyla didelė bendrosios rinkos sutrikdymo ir tolesnio susiskaidymo rizika, o tai, atsižvelgiant į energijos rinkų ir vertės grandinių integraciją, būtų žalinga visoms valstybėms narėms. Energijos nepritekliaus problemos sprendimas ir krizės socialinių padarinių šalinimas, visų pirma siekiant apsaugoti darbuotojus paveiktose pramonės šakose, yra ir Sąjungos valstybių narių solidarumo klausimas. Siekiant kuo labiau padidinti solidarumo įnašo poveikį, pajamos iš jo turėtų būti naudojamos koordinuotai ir (arba) taikant ES finansavimo priemones, laikantis solidarumo principo;
- (51) visų pirma valstybės narės finansinės paramos priemonės turėtų skirti pažeidžiamiausiems namų ūkiams ir įmonėms, kurie patiria didžiausią poveikį dėl sparčiai didėjančių energijos kainų. Taip būtų išsaugoma kainų paskata mažinti energijos poreikį ir taupyti energiją. Be to, tikslinės priemonės, skirtos pažeidžiamiausiems ir likvidumo problemų turintiems namų ūkiams, turėtų teigiamą poveikį bendram suvartojimui (nes būtų išvengta pernelyg didelio išlaidų ne energetikos prekėms išstūmimo efekto), atsižvelgiant į tai, kad šios grupės namų ūkiai linkę suvartoti didelę pajamų dalį. Be to, pajamos turėtų būti naudojamos energijos suvartojimo mažinimui skatinti. Šiuo atžvilgiu pajamos turėtų būti naudojamos, pvz., poreikio mažinimo aukcionams arba konkursų schemoms, kuriais mažinamos galutinių energijos vartotojų tam tikro suvartojamos energijos kiekio pirkimo išlaidos

arba galutiniai energijos vartotojai – tiek pažeidžiami namų ūkiai, tiek įmonės – skatinami investuoti į atsinaujinančiuosius energijos išteklius, energijos vartojimo efektyvinimą ar kitas priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas. Iš solidarumo įnašo gautos pajamos taip pat turėtų būti naudojamos daug energijos suvartojančių pramonės sektorių įmonėms ir regionams, kurie priklauso nuo šių pramonės sektorių, remti. Daug energijos suvartojančių pramonės sektorių, kaip antai trašų pramonės, sąnaudos dėl vis didėjančių energijos kainų sparčiai didėja. Finansinės paramos priemonės turi būti taikomos su sąlyga investuoti į atsinaujinančiųjų išteklių energiją, energijos vartojimo efektyvinimą ar kitas priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas. Be to, priemonės, padedančios didinti Sąjungos autonomiją energetikos srityje, galėtų būti remiamos investicijomis siekiant komunikate „REPowerEU“ nustatytą tikslų, ypač kai jos taikomos tarpvalstybinio pobūdžio projektams;

- (52) valstybės narės taip pat galėtų nuspręsti dalį pajamų, gautų iš solidarumo įnašo, skirti bendrai finansuoti priemonėms, kuriomis siekiama sumažinti žalingą energetikos krizės poveikį, įskaitant paramą užimtumui išlaikyti ir darbo jėgos perkvalifikavimui bei kvalifikacijos kėlimui, arba skatinti investicijas į energijos vartojimo efektyvinimą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją, be kita ko, į tarpvalstybinius projektus. Bendro finansavimo aspektas apima tiek projektais pagrįstą išlaidų pasidalijimą tarp valstybių narių, tiek lėšų paskirstymą pagal ES priemonę, grindžiamą tuo, kad valstybės narės savanoriškai skiria pajamas į ES biudžetą laikydamosi solidarumo principo;
- (53) reguliari ir veiksminga stebėseną ir ataskaitų teikimas Komisijai yra labai svarbūs vertinant pažangą, kurią valstybės narės padarė siekdamos poreikio mažinimo tikslų, įgyvendindamos viršutinę pajamų ribą ir panaudodamos pajamų perviršį, taip pat taikydamos reguliuojamas kainas;
- (54) valstybės narės turėtų pranešti Komisijai apie solidarumo įnašo taikymą savo teritorijoje, taip pat apie bet kokius tokio įnašo pakeitimus;
- (55) valstybės narės taip pat turėtų pranešti apie pajamų, gautų iš solidarumo įnašo, panaudojimą. Visų pirma taip siekiama užtikrinti, kad valstybės narės pajamas panaudotų taip, kaip numatyta šiame reglamente;
- (56) solidarumo įnašas ir jį reglamentuojanti ES teisinė sistema turėtų būti laikino pobūdžio, siekiant reaguoti į išskirtinę ir neatidėliotiną padėtį, susidariusią Sąjungoje dėl sparčiai didėjančių energijos kainų. Solidarumo įnašas turėtų būti taikomas 2022 m. gautam pelno perviršiui, siekiant spręsti dabartinės tebesitęsiančios energetikos krizės žalingo poveikio namų ūkiams ir įmonėms problemą ir jį sušvelninti. Solidarumo įnašo taikymas visiems mokestiniams metams leis panaudoti pelno perviršį atitinkamu laikotarpiu, atsižvelgiant į viešąjį interesą sušvelninti energetikos krizių padarinius, kartu paliekant atitinkamoms įmonėms tinkamą pelno dalį;
- (57) solidarumo įnašas turėtų būti taikomas tik 2022 finansiniais metais. Iki 2023 m. spalio 15 d., kai nacionalinės valdžios institucijos turės nuomonę dėl solidarumo įnašo rinkimo, Komisija peržiūrės padėtį ir pateiks ataskaitą Tarybai;
- (58) jei valstybė narė patiria sunkumų taikydama reglamentą, visų pirma laikinąjį solidarumo įnašą, ji, kai tikslinga, turėtų konsultuotis su Europos Komisija pagal Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnį;
- (59) dėl pagrindinių dujų kainų nepastovumo kyla sunkumų energetikos įmonėms, veikiančioms elektros energijos ateities sandorių rinkose, visų pirma siekiant gauti

tinkamą užstatą. Europos Komisija, bendradarbiaudama su Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija ir Europos bankininkystės institucija, vertina klausimus, susijusius su užstato ir garantinių įmokų tinkamumu ir galimais pernelyg didelio paros kintamumo ribojimo būdais;

- (60) be to, šiame reglamente nustatytos priemonės dera su papildomu Europos Komisijos vykdomu darbu, susijusiu su ilgalaikiu rinkos modeliu, kaip paskelbta komunikate dėl intervencijų į energijos rinką trumpuoju laikotarpiu ir elektros energijos rinkos modelio tobulinimo ilguoju laikotarpiu, paskelbtame kartu su 2022 m. gegužės 18 d. planu „RepowerEU“;
- (61) atsižvelgiant į energetikos krizės mastą, jos socialinio, ekonominio ir finansinio poveikio lygį ir poreikį imtis veiksmų kuo greičiau, šis reglamentas turėtų įsigalioti skubos tvarka kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*;
- (62) atsižvelgiant į išskirtinį šiame reglamente nustatytų priemonių pobūdį ir poreikį jas taikyti visų pirma 2022–2023 m. žiemos sezonu, reglamentas turėtų būti taikomas vienus metus nuo jo įsigaliojimo;
- (63) kadangi šio reglamento tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti ir juos galima geriau pasiekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali priimti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

I SKYRIUS

DALYKAS IR APIBRĖŽTYS

1 straipsnis

Dalykas

Šiuo reglamentu nustatoma skubi intervencija, kuria siekiama sušvelninti didelių energijos kainų poveikį taikant išimtines, tikslines ir ribotos trukmės priemones. Šiomis priemonėmis siekiama sumažinti elektros energijos suvartojimą, apriboti rinkos pajamas, kurias tam tikri gamintojai gauna iš elektros energijos gamybos, ir tikslingai perskirstyti jas galutiniams vartotojams, sudaryti sąlygas valstybėms narėms taikyti viešąją intervenciją nustatant elektros energijos tiekimo namų ūkiams ir mažosioms bei vidutinėms įmonėms kainas ir nustatyti laikinojo solidarumo įnašo taisyklės ES įmonėms ir nuolatinėms buveinėms, kurios veiklą daugiausia vykdo naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, siekiant padėti užtikrinti energijos įperkumą namų ūkiams ir įmonėms.

2 straipsnis

Apibrėžtys

Šiame reglamente vartojami Direktyvos (ES) 2019/944 2 straipsnyje ir Reglamento (ES) 2019/943 2 straipsnyje apibrėžti terminai. Kitų vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) mažosios ir vidutinės įmonės – įmonės, nurodytos Komisijos rekomendacijos 2003/361/EB¹² priedo 2 straipsnyje;
- 2) bendras suvartojamos elektros energijos kiekis – bendras elektros energijos, tiekiamos veiklai valstybės narės teritorijoje vykdyti, kiekis;
- 3) bazinis laikotarpis – laikotarpis nuo lapkričio 1 d. iki kovo 31 d. penkerius metus iš eilės iki šio reglamento įsigaliojimo dienos, pradedant nuo 2017 m. lapkričio 1 d. iki 2018 m. kovo 31 d.;
- 4) didžiausios kainos valandos – paros valandos, kuriomis, remiantis perdavimo sistemos operatorių ir paskirtųjų elektros energijos rinkos operatorių prognozėmis, kitos paros didmeninės elektros energijos kainos turėtų būti didžiausios;
- 5) rinkos pajamos – gamintojo gautos pajamos už Sąjungoje parduotą ir patiektą elektros energiją, nepaisant sutartinės tokių mainų formos, įskaitant elektros energijos pirkimo sutartis ir kitus apsidraudimo nuo didmeninės elektros energijos rinkos svyravimų sandorius, išskyrus valstybės teikiamą paramą;
- 6) atsiskaitymas – tarp sandorio šalių atliekamas ir gaunamas mokėjimas už elektros energijos tiekimą ir gavimą, kai taikoma, vykdant atitinkamas sandorio šalių prievolės pagal vieną ar daugiau tarpuskaitos sandorių;
- 7) kompetentinga institucija – institucija, apibrėžta Reglamento (ES) 2019/941 2 straipsnio 11 punkte;
- 8) pajamų perversis – teigiamas skirtumas tarp gamintojų rinkos pajamų už MWh elektros energijos ir viršutinės 180 EUR už MWh elektros energijos kainos ribos;
- 9) atliekos – medžiaga ar objektas, kurių turėtojas atsikrato, ketina arba privalo atsikratyti (kaip jos apibrėžtos Direktyvos 2008/98/EB 3 straipsnio 1 punkte);
- 10) grynasis elektros energijos importas – 2021 m. sausio 1 d.–2021 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu viso elektros energijos importo ir viso elektros energijos eksporto skirtumas, padalytas iš viso bendro pagamintos elektros energijos kiekio valstybėje narėje;
- 11) finansiniai metai – mokestiniai metai, kalendoriniai metai ar bet kuris kitas tinkamas laikotarpis mokesčių tikslais, kaip apibrėžta nacionalinėje teisėje;
- 12) vartotojas – didmenininkas arba galutinis vartotojas;
- 13) galutinis energijos vartotojas – vartotojas, kuris energiją perka savo reikmėms;
- 14) galutinis elektros energijos vartotojas – vartotojas, kuris elektros energiją perka savo reikmėms;
- 15) paramos schema – valstybės narės arba valstybių narių grupės taikoma priemonė, schema ar mechanizmas, kuriais skatinama naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją;

¹² 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendacija 2003/361/EB dėl labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžties (OL L 124, 2003 5 20, p. 36).

- 16) kilmės garantija – elektroninis dokumentas, kuriame galutiniam vartotojui pateikiamas įrodymas, kad tam tikra energijos dalis ar tam tikras jos kiekis buvo pagamintas iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių;
- 17) veikla naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose – ekonominė veikla, kurią vykdo ES įmonė arba nuolatinė buveinė, kurių ne mažiau kaip 75 proc. apyvartos sudaro apyvarta iš gavybos, kasybos, naftos perdirbimo arba koksavimo krosnių produktų gamybos;
- 18) ES įmonė – valstybės narės įmonė, kuri pagal tos valstybės narės mokesčių įstatymus laikoma įsisteigusia toje valstybėje narėje mokesčių tikslais ir pagal su trečiąja valstybe sudarytą sutartį dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo nelaikoma įsisteigusia mokesčių tikslais už Sąjungos ribų;
- 19) nuolatinė buveinė – valstybėje narėje esanti nuolatinė verslo vieta, per kurią vykdoma visa kitos valstybės įmonės veikla arba jos dalis, jeigu tos verslo vietos pelnas apmokestinamas valstybėje narėje, kurioje ji yra, pagal atitinkamą dvišalę sutartį dėl mokesčių arba, jei tokios sutarties nėra, pagal nacionalinę teisę;
- 20) pelno perviršis – iš veiklos naftos, dujų, anglių ar naftos perdirbimo sektoriuose įmonių ir nuolatinių buveinių gautas apmokestinamasis pelnas, daugiau kaip 20 proc. viršijantis vidutinį ankstesnių trejų mokesčių metų pelną;
- 21) solidarumo įnašas – laikina priemonė, skirta ES įmonių ir nuolatinių buveinių, vykdančių veiklą naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, pelno perviršiui perskirstyti, siekiant sušvelninti išskirtinius kainų pokyčius energijos rinkose valstybėms narėms, vartotojams ir įmonėms.

II SKYRIUS

PRIEMONĖS, SUSIJUSIOS SU ELEKTROS ENERGIJOS RINKA

1 skirsnis

Poreikio mažinimas

3 straipsnis

Bendro suvartojamos elektros energijos kiekio mažinimas

Valstybės narės turėtų siekti įgyvendinti priemones, kuriomis jų bendras mėnesinis suvartojamos elektros energijos kiekis būtų sumažintas 10 proc., palyginti su vidutiniu bendru suvartojamos elektros energijos kiekiu atitinkamais bazinio laikotarpio mėnesiais.

4 straipsnis

Bendro suvartojamos elektros energijos kiekio didžiausios kainos valandomis sumažinimas

1. Kiekvieną mėnesį kiekviena valstybė narė nustato didžiausios kainos valandas, kurios sudaro ne mažiau kaip 10 proc. visų mėnesio valandų.
2. Kiekviena valstybė narė sumažina savo bendrą suvartojamos elektros energijos kiekį nustatytomis didžiausios kainos valandomis. Kiekvieną mėnesį sumažinimas nustatytomis didžiausios kainos valandomis turi siekti vidutiniškai bent 5 proc. per valandą. Sumažinimo tikslas apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp faktinio bendro suvartojamos elektros energijos kiekio nustatytomis didžiausios kainos valandomis ir perdavimo sistemos operatorių prognozuojamo bendro suvartojamos elektros energijos kiekio, neatsižvelgiant į priemonių, kurių imtasi šiame straipsnyje nustatytam tikslui pasiekti, poveikį.

5 straipsnis

Priemonės poreikio sumažinimui pasiekti

1. Valstybės narės gali pasirinkti tinkamas priemones bendram suvartojamos elektros energijos kiekiui sumažinti, kad pasiektų 3 ir 4 straipsniuose nustatytus tikslus. Priemonės turi būti aiškiai apibrėžtos, skaidrios, proporcingos, nediskriminacinės ir patikrinamos ir visų pirma:
 - a) jos turi būti rinkos priemonės, o kompensacija, kai taikytina, nustatoma atviro konkurso būdu, įskaitant konkursus, kurių laimėtojai gauna kompensaciją;
 - b) finansinė kompensacija taikoma tik tada, kai ji mokama už papildomą nesuvartotą elektros energiją, palyginti su numatomu įprastu suvartojimu per atitinkamą valandą be konkurso;
 - c) neturi nederamai iškraipyti konkurencijos ar trikdyti tinkamo elektros energijos vidaus rinkos veikimo;
 - d) neturi būti nepagrįstai taikomos tik konkreitiems vartotojams ar vartotojų grupėms, įskaitant telkėjus, pagal Direktyvos (ES) 2019/944 17 straipsnį;
 - e) neturi nepagrįstai trukdyti iškastinio kuro technologijų pakeitimo elektros energijos technologijomis proceso.

2 skirsnis

Rinkos pajamų viršutinė riba ir pajamų perviršio paskirstymas galutiniams vartotojams

6 straipsnis

Privaloma rinkos pajamų viršutinė riba

1. Gamintojų rinkos pajamos, gaunamos gaminant elektros energiją iš 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų išteklių, negali viršyti 180 EUR už pagamintos elektros energijos MWh.

2. Valstybės narės užtikrina, kad viršutinė riba būtų taikoma visoms gamintojų rinkos pajamoms, neatsižvelgiant į rinkos laikotarpį, kuriuo vykdomas sandoris, ir į tai, ar elektros energija prekiaujama dvišaliu pagrindu, ar centralizuotoje prekyvietėje.
3. Valstybės narės sprendžia, ar taikyti viršutinę pajamų ribą atsiskaitant už energijos mainus, ar vėliau.
4. Nedarant poveikio 1 daliai, valstybės narės gali toliau taikyti arba nustatyti priemones, kuriomis dar labiau ribojamos gamintojų rinkos pajamos, su sąlyga, kad šios priemonės yra proporcingos, nediskriminacinės, nekelti pavojaus investavimo signalams, užtikrina, kad investicinės išlaidos būtų padengtos, neiškraipo didmeninių elektros energijos rinkų veikimo ir yra suderinamos su Sąjungos teise.

7 straipsnis

Rinkos pajamų viršutinės ribos taikymas elektros energijos gamintojams

1. 6 straipsnyje nustatytas įpareigojimas taikomas rinkos pajamoms, gautoms pardavus elektros energiją, pagamintą naudojant šiuos išteklius:
 - a) vėjo energiją;
 - b) saulės energiją (saulės šiluminė ir saulės fotovoltinė energija);
 - c) geotermine energiją;
 - d) hidroenergią be rezervuaro;
 - e) biomasės kurą (kietąjį arba dujinį biomasės kurą), išskyrus biometaną;
 - f) atliekas;
 - g) branduolinę energiją;
 - h) lignitą;
 - i) žalią naftą ir kitus naftos produktus.
2. 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta viršutinė riba netaikoma parodomiesiems projektams ar gamintojams, kurių pajamos už vieną MWh pagamintos elektros energijos jau yra apribotos dėl valstybės priemonių.
3. Valstybės narės gali, visų pirma tais atvejais, kai dėl 6 straipsnio 1 dalyje numatytos viršutinės ribos taikymo užkraunama didelė administracinė našta, nuspręsti, kad viršutinė riba netaikoma gamintojams, gaminantiems elektros energiją įrenginiuose, kurių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 20 kW.

8 straipsnis

Paskatos sudaryti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutartis

1. Pagal šį reglamentą valstybės narės skubiai pašalina visas nepagrįstas administracines ar rinkos kliūtis, trukdančias sudaryti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutartis. Jos imasi priemonių, kad paspartintų atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutarčių taikymą, visų pirma mažosiose ir vidutinėse įmonėse.

2. Valstybės narės parengia, suplanuoja ir įgyvendina paramos sistemas ir kilmės garantijas taip, kad jos būtų suderinamos su atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutartimis, jas papildytų ir įgalintų jas sudaryti.

9 straipsnis

Pajamų perviršio paskirstymas

1. Valstybės narės užtikrina, kad visas pajamų perviršis, gaunamas taikant rinkos pajamų viršutinę ribą, būtų naudojamas galutiniams elektros energijos vartotojams remti skirtoms priemonėms, kuriomis mažinamas didelių elektros energijos kainų poveikis tiems vartotojams, finansuoti.
2. 1 dalyje nurodytos priemonės turi būti aiškiai apibrėžtos, skaidrios, proporcingos, nediskriminacinės ir patikrinamos ir turi neprieštarauti 3 ir 4 straipsniuose nustatytam įpareigojimui mažinti bendrą suvartojamos elektros energijos kiekį.
3. 1 dalyje nurodytos priemonės, pvz., gali būti:
 - a) finansinės kompensacijos galutiniams elektros energijos vartotojams už jų elektros energijos suvartojimo sumažinimą teikimas, be kita ko, rengiant poreikio mažinimo aukcionus arba konkursų schemas;
 - b) tiesioginiai pervedimai galutiniams elektros energijos vartotojams;
 - c) kompensacija tiekėjams, kurie dėl valstybės intervencijos nustatant kainas vartotojams pagal 12 straipsnį turi tiekti elektros energiją mažesne nei sąnaudos kaina;
 - d) riboto galutinių vartotojų suvartojamos elektros energijos kiekio pirkimo išlaidų sumažinimas;
 - e) galutinių elektros energijos vartotojų skatinimas investuoti į priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas, atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir energijos vartojimo efektyvinimą.

10 straipsnis

Valstybių narių susitarimai

Tais atvejais, kai grynasis valstybės narės importuojamos elektros energijos kiekis yra lygus arba didesnis nei 100 proc., iki 2022 m. gruodžio 1 d. sudaromas importuojančios valstybės narės ir pagrindinės eksportuojančios šalies susitarimas dėl pajamų perviršio pasidalijimo. Laikydamosi solidarumo principo tokius susitarimus gali sudaryti visos valstybės narės.

3 skirsnis

Mažmeninės prekybos priemonės

11 straipsnis

Viešosios intervencijos į elektros energijos kainų nustatymą laikinas išplėtimas mažosioms ir vidutinėms įmonėms

Nukrypdomos nuo ES taisyklių dėl viešosios intervencijos į kainų nustatymą, valstybės narės gali taikyti viešąją intervenciją nustatydamos elektros energijos tiekimo mažosioms ir vidutinėms įmonėms kainas. Tokios viešosios intervencijos:

- a) neturi viršyti 80 proc. pagalbos gavėjo per pastaruosius penkerius metus suvartoto didžiausio metinio kiekio ir išlaikyti paskatą mažinti poreikį;
- b) turi atitikti Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 4 ir 7 dalyse nustatytas sąlygas;
- c) kai aktualu, turi atitikti šio reglamento 12 straipsnyje nustatytas sąlygas.

12 straipsnis

Laikina galimybė nustatyti mažesnes už sąnaudas elektros energijos kainas

Nukrypdomos nuo ES taisyklių dėl viešosios intervencijos į kainų nustatymą, valstybės narės, taikydamos viešąją intervenciją į elektros energijos tiekimo kainų nustatymą pagal Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 6 dalį arba šio reglamento 11 straipsnį, išimties tvarka ir laikinai gali nustatyti elektros energijos tiekimo kainą, kuri yra mažesnė už sąnaudas, jei tenkinamos visos šios sąlygos:

- a) priemonė taikoma ribotam suvartojamos energijos kiekiui ir išlaiko paskatą mažinti poreikį;
- b) nediskriminuojami tiekėjai;
- c) tiekėjams kompensuojama už tiekimą mažesne nei sąnaudos kaina;
- d) visi tiekėjai turi teisę tuo pačiu pagrindu teikti pasiūlymus reguliuojama kaina.

III SKYRIUS

PRIEMONĖS, SUSIJUSIOS SU NAFTOS, ANGLIŲ, DUJŲ IR NAFTOS PERDIRBIMO SEKTORIAIS

13 straipsnis

Privalomas laikinasis solidarumo įnašas galutiniams vartotojams remti

1. Pelno perviršiui, gautam iš veiklos naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, taikomas laikinasis solidarumo įnašas.
2. Valstybės narės užtikrina, kad esamos arba planuojamos nacionalinės priemonės, kurių tikslai panašūs į laikinojo solidarumo įnašo pagal šį reglamentą tikslus, atitiktų arba papildytų šiame reglamente nustatytas laikinojo solidarumo įnašo reglamentavimo taisykles.

3. 1 dalyje nurodytas privalomas laikinasis solidarumo įnašas pradamas taikyti ne vėliau kaip nuo 2022 m. gruodžio 31 d.

14 straipsnis

Laikinojo solidarumo įnašo apskaičiavimo pagrindas

Laikinis solidarumo įnašas ES įmonėms ir nuolatinėms buveinėms, vykdančioms veiklą naftos, dujų, anglių ir naftos perdirbimo sektoriuose, apskaičiuojamas nuo apmokestinamojo pelno, nustatyto pagal nacionalines mokesčių taisykles 2022 m. sausio 1 d. arba vėliau prasidedančiais finansiniais metais, kuris daugiau kaip 20 proc. viršija vidutinį apmokestinamąjį pelną, nustatytą pagal nacionalines mokesčių taisykles, per trejus finansinius metus, prasidedančius 2019 m. sausio 1 d. arba vėliau. Jei trejų finansinių metų, prasidėjusių 2019 m. sausio 1 d. arba vėliau, vidutinis metinis rezultatas yra neigiamas, apskaičiuojant laikinąjį solidarumo įnašą vidutinis apmokestinamasis pelnas prilyginamas nuliui.

15 straipsnis

Laikinojo solidarumo įnašo norma

1. Apskaičiuojant laikinąjį solidarumo įnašą taikoma norma yra bent 33 proc. 14 straipsnyje nurodytos bazės.
2. Laikinis solidarumo įnašas taikomas kartu su įprastais mokesčiais ir rinkliavomis, taikomais pagal valstybės narės nacionalinės teisės aktus.

16 straipsnis

Iš laikinojo solidarumo įnašo gautų pajamų naudojimas

1. Valstybės narės naudoja iš laikinojo solidarumo įnašo gautas pajamas, užtikrindamos pakankamai savalaikį poveikį, šiais tikslais:
 - a) finansinės paramos priemonėms, skirtoms galutiniams energijos vartotojams, visų pirma pažeidžiamiems namų ūkiams, kuriomis tikslingai švelninamas didelių energijos kainų poveikis;
 - b) finansinės paramos priemonėms, kuriomis padedama mažinti energijos suvartojimą, pvz., rengiant poreikio mažinimo aukcionus arba taikant konkursų schemas, mažinant galutinių energijos vartotojų tam tikro suvartojamos energijos kiekio pirkimo išlaidas, skatinant galutinius energijos vartotojus investuoti į atsinaujinančiuosius energijos išteklius, struktūriškai investuoti į energijos vartojimo efektyvinimą ar kitas priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas;
 - c) finansinės paramos priemonėms, kuriomis remiamos daug energijos suvartojančių pramonės sektorių įmonės, su sąlyga, kad jos investuoja į

atsinaujinančiųjų išteklių energiją, energijos vartojimo efektyvinimą ar kitas priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo technologijas;

- d) finansinės paramos priemonėms, kuriomis siekiama plėtoti energetinį savarankiškumą, visų pirma investicijas pagal „REPowerEU“ tikslus, ypač taikomoms tarpvalstybinio pobūdžio projektams;
 - e) laikantis solidarumo principo, daliai valstybių narių pajamų, gautų iš solidarumo įnašo, skirti bendrai finansuoti priemonėms, kuriomis mažinamas žalingas energetikos krizės poveikis, įskaitant paramą užimtumui išlaikyti ir darbo jėgos perkvalifikavimui bei kvalifikacijos kėlimui, arba skatinamos investicijos į energijos vartojimo efektyvinimą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją, be kita ko, į tarpvalstybinius projektus.
2. 1 dalyje nurodytos priemonės turi būti aiškiai apibrėžtos, skaidrios, proporcingos, nediskriminacinės ir patikrinamos.

17 straipsnis

Laikinas solidarumo įnašo pobūdis

Pagal šį reglamentą valstybių narių taikomas laikinasis solidarumo įnašas yra laikino pobūdžio. Jis taikomas tik pelno perviršiui, gautam finansiniais metais, prasidėjusiais 2022 m. sausio 1 d. arba vėliau.

IV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

18 straipsnis

Stebėseną ir vykdymo užtikrinimas

1. Kiekvienos valstybės narės kompetentinga institucija stebi, kaip jos teritorijoje įgyvendinamos 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11 ir 12 straipsniuose nurodytos priemonės.
2. Įsigaliojus šiam reglamentui, valstybės narės kuo anksčiau ir ne vėliau kaip 2022 m. gruodžio 1 d. praneša Komisijai apie planuojamas priemones, kurių reikalaujama pagal 5 straipsnį, ir apie pagal 10 straipsnį sudarytus susitarimus.
3. Iki 2023 m. sausio 15 d. ir po to kas mėnesį iki 2023 m. balandžio 15 d. valstybės narės Komisijai praneša:
 - a) poreikio sumažinimą, pasiektą pagal 3 ir 4 straipsnius, ir priemones, kurių imtasi, kad būtų pasiektas sumažinimas pagal 5 straipsnį;
 - b) pajamų perviršį, gautą pagal 6 straipsnį;
 - c) pajamų perviršio paskirstymo priemones, taikytas siekiant sumažinti didelių elektros energijos kainų poveikį galutiniams vartotojams pagal 9 straipsnį;

- d) viešąsias intervencijas į elektros energijos kainų nustatymą, nurodytas 11 ir 12 straipsniuose.
4. Valstybės narės Komisijai praneša:
- a) iki 2022 m. spalio 15 d. – apie laikinojo solidarumo įnašo įvedimą pagal 13 straipsnį;
 - b) visus vėlesnius minėtos priemonės pakeitimus per vieną mėnesį nuo paskelbimo nacionaliniame oficialiajame leidinyje;
 - c) apie pajamų panaudojimą pagal 16 straipsnį per vieną mėnesį nuo tada, kai valstybės narės jas surenka pagal nacionalinę teisę.

19 straipsnis

Peržiūra

1. Iki 2023 m. vasario 28 d. Komisija atliks II skyriaus peržiūrą, atsižvelgdama į bendrą elektros energijos tiekimo padėtį ir elektros energijos kainas Sąjungoje, ir pateiks Tarybai pagrindinių tos peržiūros išvadų ataskaitą. Remdamasi ta ataskaita, Komisija gali visų pirma pasiūlyti, jei tai pagrįsta dėl ekonominių aplinkybių arba elektros energijos rinkos veikimo Sąjungoje ir atskirose valstybėse narėse, pratęsti šio reglamento taikymo laikotarpį, iš dalies pakeisti 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą pajamų viršutinės ribos dydį ir 7 straipsnyje nustatytą jos taikymą gamintojams arba kitaip iš dalies pakeisti II skyrių.
2. Komisija iki 2023 m. spalio 15 d. atliks III skyriaus peržiūrą, atsižvelgdama į bendrą iškastinio kuro sektoriaus padėtį ir gautą pelno perviršį, ir pateiks Tarybai pagrindinių tos peržiūros išvadų ataskaitą.

20 straipsnis

Įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis reglamentas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.
2. Nedarant poveikio poreikiui užtikrinti pajamų perviršio paskirstymą pagal 9 straipsnį ir naudoti pajamas iš laikinojo solidarumo įnašo pagal 16 straipsnį, šis reglamentas taikomas vienus metus nuo jo įsigaliojimo.
3, 4, 5, 6, 7, 9 ir 10 straipsniai taikomi nuo 2022 m. gruodžio 1 d. Tai nedaro poveikio ankstesniam savanoriškam valstybių narių taikymui.
3, 4, 6 ir 7 straipsniai taikomi iki 2023 m. kovo 31 d.

Šis reglamentas pagal Sutartis privalomas visas ir tiesiogiai taikomas valstybėse narėse.
Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė